

Vormen van het werkwoord *dyuot*

MA-scriptie

Naam: Kimberly Ouwerkerk
Studentnummer: 3109100
Datum: 13-08-2010
Studie: Keltische Talen en Cultuur
Begeleider: Prof. dr. Peter Schrijver

Inhoudsopgave

<i>Vormen van het werkwoord dyuot</i>	1
<i>Inhoudsopgave</i>	2
<i>Inleiding</i>	3
<i>Hoofdstuk 1: Methode en corpus</i>	5
1.0 Afkortingen	5
1.1 Methode	5
1.2 Corpus	5
BBC	6
BT	6
1.3 Vormen per gedicht	7
<i>Hoofdstuk 2: Analyse per werkwoordstijd</i>	9
2.1 Presens en Preteritum	9
2.1.1 BBC	9
Spelling	9
Syntax	10
Plaats in de dichtregel	11
Dy-	12
Ry-	12
Gedichten	13
Conclusie BBC	16
2.1.2 BT	17
Spelling	18
Syntax	18
Plaats in de dichtregel	19
Dy-	20
Ry-	21
Gedichten	21
Conclusie BT	24
2.1.3 BBC en BT presens en preteritum	26
Syntax en plaats in de dichtregel	26
Betekenis	26
2.2 Subjunctivus	28
2.2.1 BBC en BT	28
Spelling	28
Syntax	29
Plaats in de dichtregel	30
Gedichten en betekenis	30
2.2.2 Conclusie subjunctivus BBC en BT	31
<i>Conclusie</i>	32
<i>Bibliografie</i>	34

Inleiding

Het Middelwelshe werkwoord *dyuot* ‘komen’ is een onregelmatig werkwoord. In manuscripten worden voor dezelfde werkwoordstijd en persoon verschillende werkwoordsvormen gevonden. Soms zijn dit spellingsvarianten, soms zijn deze vormen totaal verschillend opgebouwd.

Zo vinden we voor de derde persoon enkelvoud van het presens indicativus *daw*, *dydaw*, *dyfi*, *dybyd*, *rydybyd* en *dydybyd*. *Daw* en *dydaw* bevatten allebei *daw*; de vorm die we in het ‘standaard’ rijtje van *dyuot* vinden. Bij *dydaw* is er een element *dy-* aan toegevoegd. *Dyfi* en *dyfyd* bestaan uit een element *dy-* met daarachter een vorm van het werkwoord *bot* ‘zijn’. Hetzelfde geldt voor *rydybyd* en *dydybyd*, maar bij deze vormen vinden we een element *dy-* of een element *ry-*. Ook in het imperfectum, het preteritum en de presens en past subjunctivus vinden we vormen van het werkwoord *dyuot*, die evenals in het presens op verschillende manieren opgebouwd zijn. De vormen van het ‘standaard’ rijtje van *dyuot* zoals *daw*, *doeth* en *del* worden in het vervolg I genoemd. De vormen van het rijtje opgebouwd door een vervoeging van *bot* achter *dy-* te plakken, geef ik aan met II. Naast de rijtjes I en II, die ik hierboven heb beschreven, onderscheid ik nog een derde rijtje (III). De vormen uit dit rijtje bestaan uit de 3sg presens vorm van rijtje I: *deu* (= een andere schrijfwijze voor *daw*) plus vervoegde vormen van het werkwoord *bot* (bijvoorbeeld *deubi*).

Behalve verschillen voortkomend uit verschillende rijtjes, zijn ook binnen de rijtjes I, II en III varianten te vinden. Zo wordt de eerste lettergreep van het werkwoord afwisselend *deu-*, *do-* of *dy/i-* geschreven. En vinden we binnen de vormen van rijtje II en III de medeklinker zowel als *-ff-*, *-w-*, *-pp-*, *-p-*, *-u-* en als *-f-*.

Het is niet geheel duidelijk wanneer de vormen van welk rijtje gebruikt worden. In grammatica’s staan de rijtjes op verschillende manieren verklaard. Zo noemt Morris-Jones de vormen die ik presens I (de presens vormen van rijtje I) noem ‘present or first future’ en presens II (de presens vormen van rijtje II) ‘second future’¹ en geeft Evans de voorkeur aan ‘present’ voor presens I en ‘consuetudinal present and future’ voor presens II.² Daarbij zegt Evans dat de vormen bestaande uit *dy-/deu-* plus een vervoeging van *bot* (dus presens/preteritum/subjunctivus II en mijn III) gevonden worden in eerdere teksten en verward worden met meer reguliere formaties.³ Strachan plaatst presens I onder ‘present and future’ en zegt in een noot over vormen van presens II dat er in poëzie ook ‘another set of forms in future sense’ is.⁴

Het preteritum verdelen Morris-Jones, Evans en Strachan in rijtje I en II (of A en B), waarbij Morris-Jones zegt dat de vormen van het 3sg preteritum II (*dyvu/dybu*) vervangen worden door een nieuw preteritum met vormen als *deuth* en *doeth*,⁵ en Strachan dat de vormen van preteritum II hoofdzakelijk poëtisch zijn maar ook in het proza van het Witte Boek van Rhydderch voorkomen.⁶ Net als het preteritum verdeelt Evans ook de subjunctivus in rijtje I en rijtje II, terwijl Strachan en Morris-Jones de vormen van rijtje II afdoen met ‘also:..’. De vormen van rijtje III worden door alle drie samengenomen met de vormen van rijtje II.

Soms vinden we *dy-* of *ry-* voor vormen van beide rijtjes. Strachan plaatst de presens vormen met (extra) *dy-* onder het kopje ‘preceded by dy-’, maar geeft daar verder geen uitleg bij.⁷ Evans vermeldt

¹ Morris-Jones, J. *A Welsh grammar; phonology and accidence*. (Oxford 1913) 362

² Evans, D.S. *A grammar of Middle Welsh*. (Dublin 1964) 133

³ Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 136

⁴ Strachan, J. *Introduction to early Welsh*. (Manchester 1909) 90

⁵ Morris-Jones, *A Welsh grammar*, 368

⁶ Strachan, *Introduction to early Welsh*, 91

⁷ Strachan, *Introduction to early Welsh*, 90

dat de vormen met extra prefix *dy-* gevonden worden in een vroege periode.⁸

Ik ga per werkwoordstijd onderzoeken welk rijtje en welke vorm van *dyuot* in welke situaties gebruikt worden en in welke gevallen we te maken hebben met *dy-* of *ry-* voor de vormen van zowel rijtje I, II als III. Dit zal ik doen aan de hand van de manuscripten Black Book of Carmarthen (BBC) en het Book of Taliesin (BT), waardoor ik het gebruik van verschillende vormen van *dyuot* in BBC en BT kan beschrijven. Mijn conclusie zal zich dan ook op deze twee manuscripten richten en, omdat beide manuscripten bestaan uit gedichten, alleen op poëzie.

In hoofdstuk één zal ik een beschrijving van mijn methode geven en verklaren waarom ik het onderzoek aangepakt heb, zoals ik heb gedaan. Vervolgens zal ik mijn corpus presenteren en aanwijzen in hoeverre vormen voor analyse gebruikt kunnen worden en wat de keuze van mijn corpus en de gedichten die in de manuscripten staan voor gevolg hebben voor mijn analyse.

In hoofdstuk twee ga ik per werkwoordstijd dieper op de vormen in en kijk ik tevens naar de prefixen *dy-* en *ry-*, waarna ik in de conclusie een overzicht van mijn bevindingen geef en een beschrijving van het gebruik van verschillende vormen van *dyuot* in de gedichten van BBC en BT formuleer.

⁸ Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 136

Hoofdstuk 1: Methode en corpus

1.0 Afkortingen

AP	Williams, I. <i>Armes Prydein</i> . vert. J.E. Rachel Bromwich (Dublin 1972)
BBC	Black Book of Carmarthen
BT	Book of Taliesin
BWP	Williams, I. <i>The Beginnings of Welsh Poetry</i> (Cardiff 1972)
CC	Haycock, M. <i>Blodeugerdd barddas o ganu crefyddol cynnar</i> (Llandybie 1994)
GPC	Thomas, R.J. et al. <i>Geiriadur Prifysgol Cymru</i> . 4 vols (Cardiff 1950-)
J	Jarman, A.O.H. <i>Llyfr du Caerfyrddin</i> . (Cardiff 1982)
pl	pluralis
pres	presens
pret	preteritum
S	Skene, W.F. <i>The Four Ancient Books of Wales</i> . (Edinburgh 1868)
sg	singularis
SV	subject + werkwoord
T	Haycock, M. <i>Legendary Poems from the Book of Taliesin</i> (Aberystwyth 2007)
VS	werkwoord + subject
XVS	[geen subject/object] + werkwoord + subject

1.1 Methode

Om te onderzoeken wanneer welk rijtje van *dyuot* gebruikt wordt, maak ik gebruik van de teksten uit het Black Book of Carmarthen (BBC) en het Book of Taliesin (BT). BBC wordt tot het midden van de 13e eeuw gedateerd en is waarschijnlijk door één kopiist zowel geschreven als samengesteld.⁹ BT is het kopieerwerk van één persoon en is in de eerste helft van de 14e eeuw ontstaan.¹⁰ Beide manuscripten bevatten enkel poëzie. Deze twee oude manuscripten bevatten vormen van alle rijtjes (inclusief vormen met toegevoegde *dy-/ry-*) van *dyuot* in vrijwel alle werkwoordstijden en bieden een basiscorpus om het gebruik van de vormen van *dyuot* uit te onderzoeken.

Ik zal kijken naar vormen van het presens, het preteritum en de presens en past subjunctivus. Vormen van het imperfectum zal ik in het voorbijgaan noemen, maar niet diep op ingaan omdat er te weinig voorbeelden van deze tijden in BBC en BT staan. Het verbaalnomen sluit ik uit omdat deze maar in één vorm voorkomt, namelijk *dyuot* (inclusief spellingsvarianten), het perfectum omdat er binnen deze tijd geen verschillende rijtjes zijn en de imperativus sluit ik uit omdat ik enkel de vorm *dabre* in BBC ben tegengekomen. In BBC en BT staan geen vormen van het plusquamperfectum van *dyuot*.

Ik zal voor het presens, het preteritum en de subjunctivus de verdeling van de rijtjes I, II en III en het gebruik van *dy-* en *ry-* gaan bekijken. Daarbij richt ik me voornamelijk op de 3sg en 3pl vormen omdat van deze personen vormen van beide rijtjes in de manuscripten en soms in hetzelfde gedicht staan.

Mijn doel is om het gebruik van de verschillende vormen van *dyuot* van zoveel mogelijk kanten te bekijken. In hoofdstuk twee zal ik op de spelling, syntax, plaats in de dichtregel en betekenis van de gevonden vormen ingaan.

1.2 Corpus

De vergelijking tussen de vormen van de rijtjes van *dyuot* zal ik op drie niveaus beschrijven. Allereerst op gedichtniveau, waarvoor sommige gedichten beter te gebruiken zijn dan andere, omdat je vormen

⁹ Huws, D. *Medieval Welsh manuscripts*. (Cardiff 2000) 70-72

¹⁰ *Ibid.*, 77-79

van beide rijtjes van *dyuot* in hetzelfde gedicht nodig hebt om een vergelijking te kunnen maken. Pas wanneer er binnen eenzelfde gedicht een onderscheid gemaakt wordt tussen de rijtjes van *dyuot* is er wat over de verdeling van de rijtjes te zeggen. Vervolgens op manuscriptniveau waarbij ik BBC met BT zal vergelijken. Tot slot op corpusniveau, waarin ik alle vormen die ik gebruikt heb, zal laten meewegen.

Hieronder volgt een overzicht van het aantal vormen van *dyuot* dat ik in de manuscripten heb gevonden met een aparte vermelding voor de vormen die ik niet (perfectum, verbaalnomen en imperativus) of slechts zijdelings (imperfectum) behandel. In het volgende hoofdstuk zal ik een compleet overzicht van alle presens, preteritum en presens en past subjunctivus vormen geven.

BBC

In BBC staan meer dan twee keer zoveel vormen van rijtje I als van rijtje II en III.

	presens	preteritum	presens subjunctivus	past subjunctivus	totaal
I	17	11	7	1	36
II	7	4	5	0	16
III	1	0	0	0	1
I + II + III	25	15	12	1	53

1sg perfectum: *dothuiſ* (BBC40r.7 | J23.34)¹¹

2sg perfectum: *dothuid* (BBC42v.10 | J27.13)

2sg imperativus: *dabre* (BBC51r.13 | J36.6, BBC51v.3 | J36.16, BBC51v.6 | J36.22)

verbaalnomen: *dyffod* (BBC25v.13/14 | J16.52), *dyuod* (BBC26r.17 | J16.79, BBC29r.16 | J17.103, BBC31r.7 | J17.182), *diuod* (BBC27r.2 | J17.12), *divod* (BBC31r.13 | J17.195), *thiwod* (BBC51r.6 | J35.17)

BT

In BT staan ongeveer evenveel vormen van rijtje I als van rijtje II en staan er bovendien negen vormen van rijtje III.

	presens	preteritum	presens subjunctivus	past subjunctivus	totaal
I	18	13	7	0	38
II	22	7	6	2	37
III	8	1	0	0	9
I + II + III	48	21	13 ¹²	2	84

3sg imperfectum II: *dybei* (BT2v.3 | CC24.77)

3pl imperfectum II: *dybydyn* (BT6r.12 | AP13, 20r.3 | T13.20)

1sg perfectum: *dodwyf* (BT16r.19 | T8.23)

3sg perfectum: *dodyw* (BT9r.14 | T4.34, BT16r.19, BT18v.11, BT19r.11)

¹¹ Na de vorm geef ik eerst de locatie van de vorm in het manuscript en vervolgens de plaats in een beschikbare editie.

¹² Ik heb twee subjunctivus vormen; *deu6y* en *dyu6y*, buiten de tabel gehouden. In paragraaf 2.2 subjunctivus kom ik op deze vormen terug.

1.3 Vormen per gedicht

Niet alle gedichten in BBC en BT bevatten vormen van het werkwoord *dyuot*. Van de gedichten die wel vormen van *dyuot* gebruiken, bevatten sommige alleen verbaalnomen en andere vormen van een van beide rijtjes (en vaak maar één vorm). Het ideale gedicht bevat van beide rijtjes meerdere vormen, en dan het liefst van dezelfde tijd en persoon, zodat er een rechtstreekse vergelijking te trekken is tussen twee vormen die wat betreft hun plaats in het paradigma hetzelfde zouden kunnen betekenen. Binnen hetzelfde gedicht ga je uit van een enigszins dezelfde oorsprong van de dichtregels, waardoor de keuze van de dichter voor een vorm van rijtje I, II of III te analyseren is en de betekenis van de regels met vormen van *dyuot* tegenover elkaar af te zetten is.

De volgende dertien gedichten bevatten vormen van twee of drie rijtjes van *dyuot*:

- 1) BBC Mawl i Dduw¹³
- 2) BBC Iesu a Mair a'r Cynhaef Gwyrthiol
- 3) BBC Afallennau Myrddin
- 4) BBC Oianau Myrddin
- 5) BT Prif Gyuarch Geluyd
- 6) BT Marvnat y Vil Veib
- 7) BT Yrymes Detbrawt
- 8) BT Arymes Prydein Vawr
- 9) BT Angar Kyfundawt
- 10) BT Kat Godeu
- 11) BT Kanu y Cwrwf
- 12) BT Dygogan awen
- 13) BT Gwawt Lud y Mawr

De gedichten 1-10 en 13 zal ik in hoofdstuk twee bij de relevante werkwoordstijden aanhalen en bespreken.¹⁴

De volgende twaalf gedichten uit BBC en tien gedichten uit BT bevatten alleen vormen van rijtje I: BBC Ymddiddan Myrddin a Thaliesin, BBC Breuddwyd a Welwn Neithiwr, BBC Dadl y Corff a'r Enaid, BBC Moli Duw yn Nechrau a Diwedd, BBC Addwyn Gaer, BBC I Hywel ap Goronwy, BBC Cysul Addaon, BBC Bendith y Wenwas, BBC Pa Wr Yw'r Porthor, BBC Ymddiddan Rhwng Gwyddneu Garanhir a Gwyn ap Nudd, BBC Ymddiddan Ugnach a Thaliesin; BT Kadeir Teyrnnon, BT Kany y Gwynt, BT Kychwedyl a'm dodyw, BT Ad du6 meidat, BT Ardwyre Reget ryssed rieu, BT Yspeil Taliessin, BT Dadolwch Vryen, BT Marwnat Corroi m. Dayry, BT Echrys Ynys, BT Kein Gyfedwch, BT Trindawt tragwyd.

De volgende twee gedichten uit BBC en tien gedichten uit BT bevatten alleen vormen van rijtje II: BBC Englynion y Beddau, BBC Mechydd ap Llywarch; BT Golychaf-i Gulwyd, BT Teithi etmygant, BT Edmic Dinbych, BT Ygofeisswys byt, BT Arwyre

¹³ In deze scriptie houd ik de titels van de gedichten (inclusief schrijfwijzen) gegeven door Jarman in Jarman, A.O.H. *Llyfr du Caerfyrddin*. (Cardiff 1982) en door Haycock in Haycock, M. *Legendary Poems from the Book of Taliesin* (Aberystwyth 2007) 558/559 aan.

¹⁴ Ik scheid de behandeling van presens en preteritum van de subjunctivus. Ik bespreek alleen de gedichten waarbij ik vormen van presens/preteritum I, II en III of vormen van subjunctivus I en II binnen hetzelfde gedicht vind.

gwyr Ktraeth gan dyd, BT Ar vn blyned, BT Gweith Argoet Llwyfein, BT Erof Greulawn, BT Rydyrchafwy Duw ar plwyff Brython.

De volgende drie gedichten uit BT bevatten alleen vormen van rijtje III:

BT En enw gwledic Nef gorchordyon, BT Marwnat Vthyr Pen, BT Darogan Katwal[adyr].

De volgende gedichten bevatten vormen van *dyuot* van tijden die ik niet behandel:

BBC Aswynaf Nawdd Duw, BBC Dau Ddarn o Chwedl Trystan, BT Anryuedodeu Allyxander, BT Marwnat Ercwl.

Welk rijtje van *dyuot* in de dichtregels gebruikt wordt, verschilt per gedicht. Van de ongeveer 100 gedichten in BBC en BT, staan in 50 gedichten vormen van ofwel rijtje I, II of III. Van die 50 gedichten zijn er maar dertien met vormen van verschillende rijtjes. De overige 37 gedichten gebruiken slechts een van de drie rijtjes.

Wanneer je de gedichten van de manuscripten in thema's onderverdeelt, is er geen verschil te zien in keuze van rijtje tussen religieuze, profetische, mythologische of saga gedichten.¹⁵ In alle categorieën zijn zowel gedichten te vinden die rijtje I gebruiken als gedichten die rijtje II of III gebruiken (en soms alle drie).

Wanneer, zoals in BBC het geval is, dertien van de zeventien vormen van rijtje II en III binnen twee gedichten staan, namelijk Afallenau Myrddin en Oianau Myrddin, wekt dat de indruk dat vormen van rijtje II (en de enige vorm van III) voornamelijk in profetische uitspraken of mededelingen met betrekking tot toekomstige gebeurtenissen worden gebruikt. Maar de bredere inzet van de vormen van rijtje II in BT spreekt deze indruk tegen. Het thema en de inhoud van het gedicht bepalen met welke betekenis de verschillende vormen van *dyuot* gebruikt worden. In een profetisch gedicht 'worden dingen verwacht te komen', terwijl in een religieus gedicht de dingen eerder 'zeker (zullen) komen'. Maar omdat binnen alle thema's gedichten vallen die zowel rijtje I, II als III gebruiken, is het niet zo dat een bepaald rijtje eigen is aan religieuze, profetische, mythologische of saga gedichten.¹⁶

Het verschil tussen de rijtjes kan ook zitten in de tijd waarin de gedichten met de vormen van *dyuot* zijn opgeschreven of gedicht. In BBC en BT staan zowel gedichten die tussen de 600 en 800 gecomponeerd zijn, gedichten die vlak voor het fabriceren van de manuscripten tot stand zijn gekomen als gedichten die delen bevatten uit oudere gedichten maar als propaganda - en dus met alle aanpassingen van dien - ingezet zijn. De gedichten kunnen direct uit de orale traditie overgenomen zijn op papier of via generaties manuscripten uiteindelijk in BBC of BT gekopieerd zijn.¹⁷ Niet van alle gedichten is met zekerheid te zeggen hoe en wanneer ze tot stand zijn gekomen. De werkwoorden die ik voor mijn onderzoek gebruik, kunnen versteende vormen zijn uit veel gebruikte zinnen, maar ook tegen de tijd van het optekenen nog actief gevormd zijn. De vraag is of er een verschil tussen het gebruik van rijtje I, II en III van *dyuot* te vinden is binnen de manuscripten BBC en BT en de gedichten die daarin staan.

In het volgende hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de gevonden vormen van *dyuot*.

¹⁵ Voor de indeling van de gedichten in thema's heb ik gebruik gemaakt van Jarman, *Llyfr du Caerfyrddin*. xxv en Haycock, *Legendary Poems from the Book of Taliesin*. 5/6.

¹⁶ Idem.

¹⁷ Huws, *Medieval Welsh manuscripts*. 70-79

Hoofdstuk 2: Analyse per werkwoordstijd

2.1 Presens en Preteritum

2.1.1 BBC

	Presens I	Presens II	Presens III
1sg	<i>deuaw</i> (49v.3 J34.10) <i>deuaw</i> (51v.1 J36.14)		
2sg	<i>doi</i> (47v.4 J31.7) <i>doit</i> (49v.2 J34.9) <i>doit</i> (51v.1 J36.13)		
3sg	<i>dav</i> (22v.9 J12.61) <i>dav</i> (25r.13 J16.33) <i>dau</i> (30v.17 J17.168) <i>daw</i> (31v.6 J17.204) <i>dav</i> (32r.1 J17.219) <i>dav</i> (38v.6 J22.32)	<i>diwit</i> (26r.10 J16.68) <i>dybit</i> (28r.10 J17.61) <i>dybi</i> (30v.9 J17.157) <i>dybit</i> (31r.7 J17.182) <i>dybi</i> (31v.16 J17.217)	<i>deupi</i> (31r.13 J17.190)
Dy-/ry- + 3sg	<i>dydav</i> (15r.6/7 J7.5) <i>dydau</i> (16v.5 J7.31) <i>dydau</i> (24v.8 J16.6)	<i>rydibit</i> (27v.12 J17.45) <i>rydibit</i> (29r.3 J17.89)	
3pl	<i>deuant</i> (25r.4 J16.23) <i>deuant</i> (25r.6 J16.25) <i>doant</i> (27v.6 J17.38)		

	Preteritum I	Preteritum II	Preteritum III
1sg	<i>douthum</i> (11v.13 J5.85)		
2sg	<i>deuthoste</i> (12r.7 J5.94) <i>devthoste</i> (44r.6/7 J29.35) <i>deuthoste</i> (44v.13/4 J29.5)		
3sg	<i>doeth</i> (2r.9 J1.18) <i>deuth</i> (21r.3 J11.14) <i>doeth</i> (22v.15 J12.69)	<i>dyfu</i> (20v.2 J11.7) <i>dywu</i> (21v.14 J12.29) <i>dyffv</i> (25v.13 J16.52) <i>dyuu</i> (33v.4 J18.90)	
3pl	<i>deuthan</i> (1v.8 J1.11) <i>doethan</i> (2r.9 J1.17) <i>doethan</i> (2v.5 J1.21) <i>deuthant</i> (23v.6 J13.8)		

Spelling

Bij presens I vinden we binnen gedichten afwisselend de stammen *do-* en *deu-* en bij preteritum I vinden we *doeth* met *-oe/-eu/v/-ou-*. *Daw* vinden we zowel met een *-w*, *-v* als *-u* geschreven.¹⁸ De 2sg presens I vinden we met of zonder *-t*, afhankelijk van de eindrijmlettergreep van de dichtregel (alle vormen staan aan het einde van de dichtregel).

¹⁸ Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 1

Alle presens II en preteritum II vormen van BBC hebben een stam *dy/i-*. De presens vormen die in een positieve hoofdzin (zowel vooraan in de zin als na (missende) partikels) in een niet relatieve positie staan hebben een *-b-* (zoals *dybit*).¹⁹ *Diwit* is relatief en heeft een gelenieerde consonant.²⁰ De aan- en afwezigheid van *-t* (zoals *diwi-t*) wordt door het eindrijm van de dichtregel bepaald. Alle vormen van het preteritum hebben een gelenieerde consonant (geschreven *-f/w/ff/u-*). *Dywu* en *dyffv*²¹ staan na een conjunctie en na een negatie²², *dyfu* en *dyuu* na een preverbaal partikel in de hoofdzin in niet relatieve positie. In het presens is het tweede element van de werkwoordsvorm zoals verwacht gemuteerd. In het preteritum lijkt de gelenieerde consonant standaard te zijn.

De presens III vorm *deupi* bestaat uit een stam *deu* (= *daw*; de 3sg vorm van presens I) plus *bi* van het werkwoord ‘zijn’. De provectie van de *b* komt waarschijnlijk van de *-h-* die in sommige 3sg en 3pl vormen voor de uitgang verschijnt vanwege analogie met subjunctivusvormen.²³ In dezelfde regel als *deupi* staat een presens subjunctivus, waardoor de provectie in *deupi* in de nabijheid van een subjunctivus zeker mogelijk is.

Kyn safont in y drvs tlus nys deupi. (BBC31r.13 | J17.190)

Syntax

Hieronder volgt een tabel met het aantal vormen van de rijtjes I, II en III in BBC dat aan het begin van een zin(sdeel) (= vooraan), na een conjunctie of negatie (= *cj/neg + w(erk)w(oord)*) of na een partikel (*a + ww* en *y + ww*) staat en in hoeveel gevallen het relatieve of preverbale partikel ontbreekt (geen + *ww*).

	I in BBC	II in BBC	III in BBC	Totaal
vooraan	2	3	0	5
<i>cj/neg + ww</i>	10	2	1	13
<i>a + ww</i>	2	3	0	5
<i>y + ww</i>	12	0	0	12
geen + <i>ww</i>	2	3	0	5
	28	11	1	40

Wat opvalt is dat het partikel *y* enkel met vormen van rijtje I voorkomt en voor dat rijtje bovendien erg productief is (12/14 van de gebruikte partikels). Voor rijtje I wordt slechts tweemaal het partikel niet geschreven (2/16)²⁴ en voor rijtje II driemaal (3/6).²⁵ Het partikel *a* komt slechts vijfmaal voor met

¹⁹ Volgens Schumacher laten samengestelde werkwoorden die een hoofdzin introduceren (positief of negatief) geminatie/non-lenitie zien na het eerste voorzetsel en relatieve vormen lenitie. Schumacher, S. ‘Absolut und Konjunkt’ in *Die Keltischen Primärverben. Ein vergleichendes, etymologisches und morphologisches Lexikon. Unter Mitarbeit von Britta Schulze-Thulin und Caroline aan de Wiel.* (Innsbruck 2004) 90-114 [versie vert. Theresa Illés p. 350-372] 352

²⁰ Schumacher, ‘Absolut und Konjunkt’, 352

²¹ Ik neem de dubbel geschreven *-ff-* in *dyffv* als schrijfwijze voor /v/. Evans, *A grammar of Middle Welsh*. 8; Morris-Jones, *A Welsh grammar*, 21; Baudiš, J., *Grammar of early Welsh (part I. phonology)*. (Oxford 1924) 90/91

²² De mutatie is afhankelijk van de auslaut van het eerste voorzetsel. Schumacher, ‘Absolut und Konjunkt’, 352

²³ Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 120

²⁴ Eenmaal na *mad* ‘goed’ waar het partikel *y* volgens Strachan (Strachan, *Introduction to early Welsh*, 56) niet verschijnt en eenmaal in de zin *agheu dydau* waar een sentence connective in de plaats van het partikel staat.

vormen van *dyuot*, maar is wel het enige partikel dat voor rijtje II gebruikt wordt. Er staat slechts één vorm van rijtje III in BBC, te weten *deupi* (BBC31r.13). Deze vorm staat na een negatie.

In vroege poëzie ligt de syntax minder vast dan later of dan in proza.²⁶ Met name in dichtregels met vormen van rijtje II zien we een minder vaste (en steeds variërende) syntax, wat suggereert dat rijtje II ouder is en of eigen is aan dichtstijl.²⁷ Vormen van rijtje I vinden we in zinnen die prima in prozateksten zouden kunnen staan.

Het partikel *yd* komt pas later in het Middelwelsh veelvuldig voor. In archaische proza en in vroege poëzie is dit partikel erg zeldzaam.²⁸ In BBC wordt *y* alleen voor rijtje I gebruikt, wat suggereert dat regels met rijtje I anders doen dan in vroege poëzie gebruikelijk is. De vormen van rijtje II passen meer in de (oude) dichtstijl en lijken op een oudere manier gebruikt te worden dan de vormen van rijtje I.

Plaats in de dichtregel

Hieronder staat een tabel met het aantal vormen dat achteraan in de dichtregel staat en meedoet aan het eindrijm (eindrijm) tegenover het aantal vormen dat in het midden of het begin van de dichtregel (niet) staat.

	BBC I eindrijm / niet		BBC II eindrijm / niet		BBC III eindrijm / niet		Totaal eindrijm / niet	
1sg pres/pret	0	3	0	0	0	0	0	3
2sg pres	3	0	0	0	0	0	3	0
2sg pret	0	3	0	0	0	0	0	3
3sg pres	0	9 (2v) ²⁹	4	3 (3v)	1	0	5	10
3sg pret	0	3	1	3	0	0	1	6
3pl pret	4	0	0	0	0	0	4	0
Totaal	7	18	5	6	1	0	12	23

Wat opvalt is dat bij rijtje I vormen van een bepaalde werkwoordstijd en persoon of allemaal wel of allemaal niet in het eindrijm van de dichtregel staan. Van de vormen van rijtje I die in het eindrijm staan (2sg presens en 3pl preteritum), staan de equivalenten van rijtje II (*dybydyd* en *dybuant*) niet in BBC. De 3sg presens vorm van rijtje I (*daw*) staat nooit in het eindrijm en altijd in het midden van de regel.

De enkelvoudsvormen van het preteritum (I en II) staan meestal in het midden van de dichtregel. Bij alle andere vormen van presens en preteritum I hangt het af van de persoon of de vormen in het eindrijm staan of niet. Bij presens II staan de vormen ofwel vooraan in de regel ofwel achteraan in de regel en nooit midden in de dichtregel. De vormen die achteraan in de dichtregel in SV constructie staan, zijn meestal ook degene die een partikel missen.³⁰ Dit komt meer voor bij vormen van rijtje II dan bij vormen van rijtje I, wat net als een minder vaste syntax in het vorige kopje op een oudere syntax of dichtstijl van rijtje II wijst.

²⁵ Ik neem *ew* in *Y dyuod ac ew dybit* (BBC31r.7) als persoonlijk voornaamwoord, net als ik *mi* in *a mi dysgoganaw* (BBC31v.16) niet als preverbaal partikel neem. (Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 172 zegt dat deze pronouns als partikels ingezet zijn, maar ik ga uit van een constructie SV.)

²⁶ Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 180/1

²⁷ 'Poetry undoubtedly has its own syntactic rules, permitting archaism, neologisms and poetic licence.'

Rowland, J. *Early Welsh Saga Poetry* (Suffolk 1990) 374

²⁸ Strachan, *Introduction to early Welsh*, 57

²⁹ 2v geeft aan dat twee van de vormen vooraan in de dichtregel staan.

³⁰ 'One of the most interesting features of syntax is unique to poetry, and involves placing the subject or object before the verb without any overt mark of subordination of the verb.' Rowland, *Early Welsh Saga Poetry*, 375

Dy-

Er staan in BBC drie vormen van rijtje I waar een element *dy-* aan toegevoegd is:

- 1) **dydav** (BBC15r.6/7 | J7.5) *Dydav yr heul or duyrein ir goglet.*
- 2) **dydau** (BBC16v.5 | J7.31) *Ac agheu dydau urth gluydet.*
- 3) **dydau** (BBC24v.8 | J16.6) *Oian a parchellan dydau dyw iev.*

Ik neem *dy-* als sentence connective, zoals beargumenteerd door Dillon en Hamp.³¹ Alle voorbeelden van de werkwoorden met een prefix *dy-* staan in het presens.³²

Vormen 1 en 3 staan aan het begin van de zin of aan het begin van een zinsdeel. *Agheu dydau* (2) staat in een SV constructie, zoals we nog een paar keer ‘de dood komt’ (en synoniemen) in SV constructie vinden; *lleith dyppo* (BBC45v.10 | J30.39) en *agheu dybu* (BT24r.7 | T16.10). In de tekst met *dydau* (2) staat ook *dydau yr heul*, mogelijk is de vorm *dydau* na *agheu* gekozen vanwege dit eerdere gebruik van *dydau*.

In BBC vinden we één voorbeeld van een vorm van rijtje II dat zonder toegevoegde sentence connective *dy-* (bijvoorbeeld als *dy-dybyd* BT20v.20/1) vooraan in de zin staat:

- 15) **dybit** (BBC28r.10 | J17.61) *Dybit seith ganllog o ynt gan wint goglet.*

Dybit (5) staat aan het begin van de dichtregel in een VS constructie. *Dybit* lijkt vanwege deze kenmerken op de vormen van rijtje I met het sentence connective *dy-*. Vanwege de productiviteit van vormen van rijtje II die al een stam *dy-* bezitten in de gedichten van BBC en BT is het goed mogelijk dat in deze zin verwarring is opgetreden tussen *dy-* plus een vorm van rijtje I en vormen van rijtje II waardoor de dubbele *dy-* (zoals in *dydybyd* BT20v.20/1) niet is opgeschreven en de normale vorm van rijtje II als zijnde een vorm met sentence connective is gebruikt.

Volgens Schumacher³³ raakte de VSO constructie in positieve hoofdzinnen vroeg in het Middelwelsch in onbruik, om vervangen te worden door de abnormal order. Vormen van rijtje I staan met behulp van het sentence connective *dy-* in VSO constructie en anders meestal in de abnormal/mixed order. Terwijl vormen van rijtje II op zichzelf vooraan in de zin in VSO constructie staan en anders hoofdzakelijk achteraan in de dichtregel in SV constructie zonder partikel. Dit suggereert dat de inzet van rijtje II ouder is.

Ry-

Het enige voorbeeld in BBC van een vorm van rijtje I (subjunctivus) waar *ry-* aan toegevoegd is, staat in een incomplete zin. Dit voorbeeld is voor mij niet te gebruiken, omdat de betekenis van *ry-* niet te bepalen is, en zal ik niet behandelen.

- 1) **rydel** (BBC4v.13); *Ny rydel[]*

In BBC is aan twee vormen van rijtje II *ry-* toegevoegd.

- 2) **rydibit** (BBC27v.12 | J17.45) *Rydibit attam ne chuetil dyfridauc.*
- 3) **rydibit** (BBC29r.3 | J17.89) *Rydibit div maurth dit guithlonet.*

³¹ Zie Hamp, E. ‘Voltino to-’ *Bulletin Board of Celtic Studies* 36 (1989) 107-108 en Dillon, M. ‘History of the preverb to’ *Éigse* 10 (1962) 120-126. Schumacher zegt dat *dydaw* en andere vormen met *dy-* bestaan uit *dy-* van de stam, een enclitic *-d-* en de uitgang *-aw*. Schumacher, ‘Absolut und Konjunkt’, 362

³² Zoals in het hettitisch het partikel *ta* voor het presens komt en *šu* voor het preteritum. (Kloekhorst, A. *Syllabus Hittitisch*. (Leiden 2003) 15)

³³ Schumacher, ‘Absolut und Konjunkt’, 353

Beide voorbeelden van *rydibit* komen in BBC Oianau Myrddin voor. De eerste (2) staat in een groep van zes stanza's waarvan de eerste dichtregel met een *O* begint en de tweede met een *R* en waar we tweemaal de sequentie ORA ORP vinden. Mogelijk staat de vorm met *ry-* daardoor vooraan in de dichtregel.

*Ojan a parchellan. oet reid myned
rac. kinytion mordei bei llafassed.*

*Ojan a parchellan ny haut kisscaf.
rac godurt y galar yssit arnaf.*

*Ojan a parchellan oet reid gweti.
Rac offin pimp penaeth o nortmandi.
Ar pimhed in myned dros more heli.*

*Ojan a parchellan. na uit hunauc.
Rydibit attam ne chuetil dyfridauc.
penaetheu bychein anudonauc.*

*[O]jan a parchellan. a parchell dyhet
Rimdyuueid huimleian chuetyl enryuet.
A mi discoganau e haf guithlonet.*

*Ojan a parchellan a parchell guin.
Rymdywod huimleian chuetil am echrin.
Pan bebillo lloegir in tir ethlin. [Oianau Myrddin 17.10/1, 20/1, 32-4, 44-6, 56-8, 63-5]³⁴*

Ry- komt in BBC niet veel voor het werkwoord *dyuot* voor. Ik neem *ry-* als het preverbale partikel *ry*, dat voor de presens indicativus onder andere een mogelijkheid aangeeft, omdat er niets is dat die interpretatie uitsluit.³⁵ De twee vormen die ik heb, zijn niet voldoende om het gangbare gebruik van *ry-* voor *dyuot* te bevestigen of tegen te spreken.

Gedichten

Er zijn vier gedichten waar zowel vormen van presens I en preteritum I als van presens II, presens III preteritum II in staan. Aan de hand van deze gedichten zal ik naar de verschillen tussen het gebruik van rijtje I, II en III binnen gedichten kijken.

1) BBC Mawl I Dduw 'Lof voor God'

I

1) death (BBC21r.3 | J11.14); *Or croc crevled y **death** guared ir vedissyaud.* 'From the bloody Cross came redemption to the whole world.'³⁶

Death staat na het preverbale partikel *y* in het midden van de dichtregel en doet niet mee aan eindrijm.

³⁴ Jarman, *Llyfr du Caerfyrddin*, 29-31

³⁵ Zie Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 166-169

³⁶ [S] Skene, W.F. *The Four Ancient Books of Wales*. (Edinburgh 1868) 512

II

2) **dyfu** (BBC20v.2 | J11.7); *Duu a dyfu. Oe garcharu gan vuilaud.* ‘God kwam van zijn gevangenschap met volledige bescheidenheid.’³⁷

Dyfu staat na het preverbale partikel *a* in het eindrijm en rijmt met *garcharu*. We zien in dit gedicht regelmatig de sequentie ‘*Duu a(n) + [een woord met twee lettergrepen]*’, waardoor de dichter de voorkeur kan hebben gegeven aan het tweelettergrepige *dyfu* boven het éénlettergrepige *doeth*.

Duu an amuc. Duu an goruc. Duu an guaraud.
Duu an gobeith. teilug pirfeith. tec y purfaud.
Duu an dylī. Duu issi vry. vrenhin trindaud.
Duu a broued iny truyted in y trallaud.
Duu a dyfu. oe garcharu gan vuilaud. [Mawl I DDuw 11.3-7]³⁸

2) BBC Iesu a Mair a'r Cynhaef Gwyrthiol ‘Jezus en Maria en de miraculeuze oogst’

I

1) **doeth** (BBC22v.15 | J12.69); *Ar hnni y doeth digiwoeth gwerin.* ‘Toen kwam een woeste groep mensen’³⁹

2) **dav** (BBC22v.9 | J12.61); *A gur guin. Turr guir gwydi ny. A dav y geissaw in gwesti.* ‘O gezegende man, een groep mannen komt achter ons aan om onze gastvrijheden te zoeken.’⁴⁰

Death staat na het preverbale partikel *y* en *dav* na het preverbale partikel *a*. Beide vormen staan in het midden van de dichtregel en doen niet mee aan eindrijm.

II

3) **dywu** (BBC21v.14 | J12.29); *Ban dywu guas duv diwarnaud attav. Ir imbrav. Ae briaud.* ‘Toen de bediende van God op een dag naar hem kwam om zijn vrouw te testen.’⁴¹

Dywu staat na een conjunctie in het midden van de dichtregel.

3) BBC Afallennau Myrddin ‘De appelbomen van Merlijn’⁴²

I

[**dydau** (BBC24v.8 | J16.6); *Oian a parchellan dydau dyw iev. Gorvolet y gimry goruaur gadev.* ‘Hear, O little pig! there will come on Thursday, joy to the Cymry of mighty battles.’]

1) **deuant** (BBC25r.4 | J16.23); *Seithlog. Y deuant dros lydan lin.* ‘Met zeven schepen komen zij over het wijde meer.’

2) **deuant** (BBC25r.6 | J16.25); *Or saul y deuant. Nyd ant y kenhin.*⁴³ ‘Met velen komen zij, niet gaan zij van ons weg.’

3) **dav** (BBC25r.13 | J16.33); *Teernet dros mor a dav dyv. llun.* ‘Sovereigns across the sea will come on Monday.’

³⁷ Wanneer bij een vertaling naar het Nederlands geen voetnoot met een bronvertaling staat, is dit mijn eigen vertaling.

³⁸ Jarman, *Llyfr du Caerfyrddin*, 19

³⁹ ‘Gyda hynny daeth llu milain.’ CC128. 14.69.

⁴⁰ ‘O wr bendigaidd, mintai o ddynion a ddaw ar ein hol I chwilio am ein trigfan.’ CC128. 14.61/2.

⁴¹ ‘Pan ddaeth gwasanaethwr Duw ryw ddiwrnod. Ato er mwyn profi ei eiddo.’ CC126. 14.29/30.

⁴² Alle vertalingen naar het Engels komen uit [S] Skene, W.F. *The Four Ancient Books of Wales*. (Edinburgh 1868) 370-2

⁴³ Thomas, R.J. et al. *Geiriadur Prifysgol Cymru*. 4 vols (Cardiff 1950-) 1379 (*gan*)

Op de vorm *dydau*, met het sentence connective *dy-*, ben ik hierboven ingegaan. In de voorbeelden 1-3 worden preverbale partikels gebruikt. Het preverbale partikel *y* (voorbeeld 1 en 2) vinden we in BBC alleen voor werkwoorden van rijtje I. Voor *dav* (3) wordt het preverbale partikel *a* gebruikt. In de voorbeelden 1-3 staan de vormen van rijtje I midden in de dichtregel en niet in het eindrijm.

II

4) dyffv (BBC25v.13 | J16.52); *Och iessu. na dyffv wy nihenit.* ‘O Jesus! would that my end had come.’

5) diwit (BBC26r.10 | J16.68); *Disgogan hwimleian hwetil a diwit.* ‘The Sibyl foretells a tale that will come to pass.’

Dyffv (4) staat na een conjunctie en rijmt met *iessu; doeth* van rijtje I zou niet rijmen. In voorbeeld 5 wordt het relatieve partikel *a* gebruikt. *Diwit* staat als enige woord in een zeer korte bijzin achteraan in de dichtregel en doet mee aan het eindrijm.

4) BBC Oianau Myrddin ‘Luister klein varken’⁴⁴

I

1) doant (BBC27v.6 | J17.38); *Ac winttuy in dihev a doant oheni.* ‘And they, certainly, will come from it.’

2) dau (BBC30v.17 | J17.168); *Ac ina in dau ne daun goruolet.* ‘And then will come upon us the spirit of joyfulness.’

3) daw (BBC31v.6 | J17.204); *Hoian a parchellan. Nym daw e kingid.* ‘Luister klein varken, niet komt zijn bedoeling naar mij.’

4) dav (BBC32r.1 | J17.219); *Ban vo pont. Ar. Taw. Ac arall ar tywi. y dav y dyved ryvel iti.* ‘When there shall be a bridge on the Taw, and another on the Tywi, there will be an end of war in it.’

Alle vormen van rijtje I (1-4) staan midden in de dichtregel. Tweemaal wordt het partikel *y*, dat we in BBC alleen voor vormen van rijtje I vinden, gebruikt: voor *dau* (2) en *dav* (4). De andere twee vormen staan na het partikel *a* (1) of na een conjunctie (3).

II

[rydibit (BBC27v.12 | J17.45); *Rydibit attam ne chuetil dyfridauc.* ‘There comes to us a sad report.’]

5) dybit (BBC28r.10 | J17.61); *Dybit seith ganllog o ynt gan wint goglet.* ‘There shall come seven hundred ships of the Gynt with the north wind.’

[rydibit (BBC29r.3 | J17.89); *Rydibit div maurth dit guithlonet.* ‘Tuesday will come, the day of fierce anger.’]

6) dybi (BBC30v.9 | J17.157); *Ban diffon brodorion o amtiret. mon y holi brithon brithuid dybi.* ‘When come the inhabitants of the regions about Mona to question the Brython, there will be troublesome times.’

7) dybit (BBC31r.7 | J17.182); *Hoian a parchellan. Bydan a vit. Mor truan. Y. dyuod ac ew dybit.* ‘Listen, O little pig! a period will come. How miserable that it should come, but come it will!’

8) dybi (BBC31v.16 | J17.217); *A mi dysgoganaw e gvydi henri. breenhin na breenhin*

⁴⁴ De vertalingen naar het Engels komen uit S484-9

brithwyd dybi. ‘En ik voorspel na Henry. Een koning en toch niet een koning. Moeilijkheden komen.’

De twee vormen met *ry-* (4, 6) en *dybit* (5) heb ik hierboven behandeld. De vormen uit de voorbeelden 6, 7 en 8 staan achteraan in de dichtregel en gaan niet vergezeld van een preverbaal partikel. In het Rode Boek van Hergest (RB) vinden we een zin die lijkt op voorbeeld 8:

ami disgogaf wedy mab Henri. brenhin na vrenhin brithuyt aui. [RB580.30-34]⁴⁵

In RB is een partikel in de plaats van *dy-* gekomen. In plaats van een vorm van *dyuot* staat er een vorm van *bot*. Het kan zijn dat iemand *dybi* interpreteerde als sentence connective *dy-* plus het werkwoord *bot* in plaats van als vorm van *dyuot* en de vorm heeft gewijzigd om een misplaatste sentence connective te vervangen door een preverbaal partikel.

III

9) *deupi* (BBC31r.13 | J17.190); *Kyn safont in y drvs tlus nys deupi*. ‘Though they stand at the door the gift does not come.’⁴⁶

Deupi staat na een negatie met een infix pronoun en achteraan de dichtregel in het eindrijm. Het voorkomen van dit infix pronoun zal na het bekijken van de vormen van rijtje III in BT kenmerkend blijken voor vormen van rijtje III.

Conclusie BBC

Op basis van de vier gedichten, die ik hierboven behandeld heb, valt op dat voor de vormen van rijtje II het preverbale partikel in drie van de vijf voorbeelden, waar we een partikel verwachten, ontbreekt. Daarnaast staan de presensvormen van dit rijtje op één geval na achteraan in de dichtregel en doen zij mee aan het eindrijm van het gedicht.

De vormen van rijtje I staan in het midden van de dichtregel en worden voorafgegaan door een preverbaal partikel; zesmaal *y* en tweemaal *a*. De vorm van rijtje III staat na een conjunctie met een infix pronoun.

De verschillen tussen de rijtjes die blijken uit de vergelijking binnen de gedichten komen overeen met de overzichten onder de syntax en de plaats in de dichtregel van BBC. Vormen van rijtje I staan meestal in het midden van de regel, niet in het eindrijm en gaan vergezeld van preverbale en relatieve partikels. De vormen van rijtje II staan hoofdzakelijk achteraan in de dichtregel in het eindrijm en missen regelmatig (3/6) een partikel. Het partikel *y* komt alleen met vormen van rijtje I voor. Er staat maar één vorm van rijtje III in BBC en die gaat vergezeld van een infix pronoun.

⁴⁵ Griffiths, M.E. *Early Vaticination in Welsh; with English parallels* (Cardiff 1937) 97

⁴⁶ Williams, *An Introduction to Welsh Poetry*, 66

2.1.2 BT

	Presens I	Presens II	Presens III
1sg		<i>dybydaf</i> (9r.13 T4.32)	
2sg	<i>deui</i> (BT34v.21)		
3sg	<i>daw</i> (16v.26 T9.27) <i>daw</i> (17v.26 T11.9) <i>daw</i> (18r.2 T11.14) <i>daw</i> (18r.9 T11.32) <i>do</i> (BT18v.17) <i>daw</i> (BT36v.4) <i>daw</i> (BT36v.6) <i>do</i> (BT37v.14)	<i>dyfi</i> (1r.8 T1.94) <i>dyfyd</i> (1v.15 CC24.5) <i>dybi</i> (1v.26 CC24.24) <i>dyfyd</i> (4v.8 CC20.10) <i>dybyd</i> (5v.2 CC20.120) <i>dybyd</i> (8r.12 AP148) <i>dybi</i> (8r.12 AP149) <i>dybi</i> (8r.13 AP151) <i>dybi</i> (8r.14 AP153) <i>dyfyd</i> (9r.6 T4.16) <i>dybi</i> (16r.15 T8.17) <i>dyuyd</i> (20r.18 T14.6) <i>dyuyd</i> (26v.20 PT2.9) <i>dyfyd</i> (34r.5 APxlili.26) <i>dyui</i> (BT34v.20)	<i>deubi</i> (1r.9 T1.97) <i>deubi</i> (5v.19 CC20.159) <i>deubyd</i> (8r.17 AP155) <i>deubyd</i> (8r.24 AP164) <i>deubi</i> (9r.3 T4.6) <i>deubyd</i> (30v.8 PT12.14) <i>deubyd</i> (BT36v.10) <i>deubi</i> (BT38v.22)
Dy-/ry- + 3sg	<i>dydaw</i> (7v.6 AP107) <i>dydaw</i> (31v.19 T21.2) <i>dydaw</i> (31v.24 T21.9) <i>dydaw</i> (34r.4 APxlii.22)	<i>rydybyd</i> (33v.25 APxlii.13) <i>dydybyd</i> (BT20v.20/1 BWP162.7)	
Dy- + onpersoonlijk	<i>dydeuhawr</i> (BT37r.23) <i>dydeuhawr</i> (BT37v.10)		
3pl	<i>deuant</i> (7r.12 AP81)	<i>dybydant</i> (12v.12/3 T5.190) <i>dybydant</i> (BT34v.26) <i>dybydant</i> (BT35v.13) <i>dybydant</i> (BT35v.19)	
Dy- + 3pl	<i>dedeuant</i> (BT14r.3) <i>dedeuant</i> (BT36r.10)		
	Preteritum I	Preteritum II	Preteritum III
3sg	<i>doeth</i> (5v.14 CC20.147) <i>doeth</i> (17r.3 T9.35) <i>doeth</i> (29r.8 PT7.11) <i>doeth</i> (29r.9 PT7.12) <i>doeth</i> (BT32v.11) <i>doeth</i> (BT32v.12) <i>doeth</i> (35v.8 CC8.25)	<i>dyfu</i> (4v.8 CC20.8) <i>dyfu</i> (4v.8 CC20.10) <i>dyfu</i> (9r.14 T4.33) <i>dybu</i> (24r.7 T16.10) <i>dybu</i> (31v.11 CC15.1) <i>dyfu</i> (BT35r.9)	<i>deubu</i> (34r.25 T24.27)
3pl	<i>doethant</i> (2v.8 CC24.85) <i>doethant</i> (7r.5 AP71) <i>doethant</i> (8r.2 AP136) <i>doethant</i> (9r.18	<i>dybuant</i> (2v.3 CC24.77)	

T4.43)
doethant (12v.11 |
T5.188)
doethant (35r.22 |
CC10.22)

Spelling

Bij presens I vinden we enkel de stam *deu-* en bij preteritum I alleen *doeth-* met *-oe-*. De 3sg presens I *daw* vinden we zowel met *-aw* als met *-o* geschreven.

Alle presens II en preteritum II vormen van BT hebben een stam *dy-*. De vormen met sentence connective *dy-* (*dydybyd*), met *ry-* (*rydybyd*), de 3pl presens *dybydant* en 1sg presens *dybydaf* hebben een *-b-*. De 3sg presens en preteritum vormen vinden we zowel met een *-b-* (10/21) (zoals *dybi* of *dybu*) geschreven als met een *-f/u-* (11/21) (zoals *dyfyd* of *dyfu*). De *-b-* wordt voornamelijk gebruikt in vormen die vooraan in de zin staan (5/10) en vormen in SV constructie (3/10), maar ook in relatieve positie (1/10) en in de hoofdzin na een negatie (1/10). Vormen met een *-f/u-* staan eenmaal in relatieve positie (1/11), driemaal na conjuncties (3/11) maar ook na een negatie in de hoofdzin (3/11) of in S(a)V constructie (4/11). In tegenstelling tot in BBC kan ik hier geen lijn ontdekken in het gebruik van gemuteerde of radicale consonanten.⁴⁷ In een paar voorbeelden kan de muteerde of radicale consonant vanwege intern rijm gebruikt zijn,⁴⁸ maar in andere voorbeelden lijkt de gebruikte consonant per tekst of per dichtregel te verschillen.⁴⁹

Alle presens en preteritum III vormen hebben een stam *deu-* en gebruiken *-b-* (zoals *deubyd*).

Syntax

Hieronder volgt een tabel met het aantal vormen van de rijtjes I, II en III in BBC dat aan het begin van een zin(sdeel) (=vooraan), na een conjunctie of negatie (=cj/neg + w(erk)w(oord)) of na een partikel (*a* + ww en *y* + ww) staat en in hoeveel gevallen het (relatieve of preverbaal) partikel ontbreekt (geen + ww).

	I BT	II BT	III BT	Totaal
vooraan	8 (<i>dy-</i> + ww)	7	0	15
cj/neg + ww	12	7	4	23
<i>a</i> + ww	2	3	4	9
<i>y</i> + ww	7	0	1	8
geen + ww	2	12	0	14
	31	29	9	69

Wat opvalt is dat het partikel *y* vrijwel alleen voor rijtje I voorkomt met als enige uitzondering één

⁴⁷ Rowland (Rowland, *Early Welsh Saga Poetry*, 374) zegt het volgende over *dyfrys/dybrys*: '[...] with the gradual disappearance of the infixing process in compound verbs some verbs would increasingly be felt to be simple. However this development is not common enough to suggest either that the system had broken down altogether and that absolute forms were merely a poetic convenience, or that the different treatment of compound and simple verbs in relative vs. non-relative clauses (which like infixing would tend to preserve the distinction) was no longer operative. [...] 'Cadwallon' 18b *dybrissit* is more problematical since *dy* is a distinct infixing preverb and the variation between *dyfrys* and *dybrys* has left its mark in medieval copies.'

⁴⁸ Bijvoorbeeld **dyfu** (BT9r.14 | T4.33) in *dwfn dyfu ygnawt*.

⁴⁹ 'The orthographic tradition for compound verbs is unreliable, making it impossible at this remove to distinguish between relative and non-relative verbs.' Rowland, *Early Welsh Saga Poetry*, 376

voorbeeld van rijtje III. Net als in BBC wijst het gebruik van *y* voor rijtje I erop dat rijtje I anders doet dan in vroege poëzie gebruikelijk is. De vormen van rijtje II gebruiken het partikel *y* niet en passen meer in de (oude) dichtstijl dan de vormen van rijtje I.

Voor rijtje I ontbreekt slechts tweemaal het partikel (2/12)⁵⁰ en voor rijtje II twaalfmaal (12/15). Het partikel *a* komt slechts negenmaal voor met vormen van *dyuot*, maar is wel het enige partikel dat voor rijtje II gebruikt wordt.

Vier van de negen vormen van rijtje III staan na een negatie in de vorm van *nys*. Bij de overige vijf vormen vinden we viermaal het partikel *a* plus een infix pronoun in de vorm van *ae* en eenmaal *y* plus een infix pronoun in de vorm van *ys*.⁵¹

Alle vormen van *dyuot* III staan na een infix pronoun (al dan niet verstaend), terwijl de vormen van de andere rijtjes in dezelfde gedichten niet na een infix pronoun staan.⁵² Het partikel *a* wordt in vroege poëzie gebruikt om het infix pronoun toe te kunnen voegen. Pas later wordt dit partikel regulier gebruikt in de abnormal order.⁵³ Mogelijk is dit gebruik van *a* om een infix pronoun toe te voegen wat we bij vormen van rijtje III hebben.

Plaats in de dichtregel

Hieronder staat een tabel met het aantal vormen dat achteraan in de dichtregel staat en meedoet aan het eindrijm (eindrijm) tegenover het aantal vormen dat in het midden of het begin van de dichtregel (niet) staat.

	BT I eindrijm / niet		BT II eindrijm / niet		BT III eindrijm / niet		Totaal eindrijm / niet	
1sg pres	0	0	0	1v ⁵⁴	0	0	0	1
2sg pres	1	0	0	0	0	0	1	0
3sg pres	2	10 (4v)	7	10 (5v)	3	5	12	25
3sg pret	0	7	1	5 (1v)	0	1	1	13
3pl pres	1	2v	3	1	0	0	4	3
3pl pret	5	1	1	0	0	0	6	1
Totaal	9	20	12	17	3	6	24	43

Wat opvalt is dat vormen van een bepaalde werkwoordstijd en persoon van rijtje I of allemaal wel of allemaal niet in het eindrijm van de dichtregel staan. De twee 3sg presens I vormen die achteraan in de dichtregel staan hebben de vorm *do*. Net als in BBC staat *daw* nooit in het eindrijm. Onder de vormen die in het eindrijm staan vallen ook de twee vormen van *dyuot* I die niet vergezeld gaan van een partikel. Net als in BBC vinden we in BT voornamelijk 3pl vormen in het eindrijm. De 3pl preteritum vorm van rijtje I die niet achteraan staat, staat wel in intern rijm.

Onder de vormen van rijtje II die in het eindrijm staan, vallen acht vormen van *dyuot* II die niet vergezeld gaan van een partikel. De vormen van rijtje III staan afwisselend wel en niet in het eindrijm.

Er is een correlatie tussen vormen die achteraan in de dichtregel staan en vormen die een partikel

⁵⁰ Tweemaal na *mad* 'goed' waar het partikel *y* volgens Strachan (Strachan, *Introduction to early Welsh*, 56) niet verschijnt.

⁵¹ *Ys* is als het werkwoord *ys* op te vatten, waardoor *deubi* aan het begin van de zin zou komen te staan, maar ik neem *ys* als het partikel *y(s)*, dat zeldzaam is en in vroege poëzie als *y* gebruikt wordt. Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 173

⁵² Zie het kopje gedichten van BT.

⁵³ Evans, *A grammar of Middle Welsh*, 172

⁵⁴ Deze vorm staat vooraan in de dichtregel. 10 (4v) betekent dat vier van de tien vormen vooraan in de regel staan, 2v dat alletwee de vormen vooraan in de dichtregel staan, etc.

missen. De dichtvrijheid die dichters in staat stelt te spelen met de woordvolgorde en de regels van de taal wordt bij vormen van rijtje II optimaal gebruikt. Regels met vormen van rijtje I zouden in proza niet misstaan. Het gebruik van vormen van rijtje III komt overeen met het gebruik van vormen van rijtje I met als enige verschil dat vormen van rijtje III altijd na een infixed pronoun staan. Mogelijk is rijtje III een tussenstadium tussen de dichtstijl (zonder partikel) van rijtje II en de abnormal order (met partikel) van rijtje I.⁵⁵

Dy-

Alle vormen van rijtje I waar *dy-* aan toegevoegd is, staan vooraan in de zin of het zinsdeel. In BT zijn dit er elf (inclusief de subjunctivus):

- 1) **dydaw** (BT7v.6 | AP107) *Dysgogan awen **dyda**6 y dyd.*
- 2) **dydaw** (BT31v.19 | T21.2) *Dy ffynhawn lydan dylleinw aches, **dydaw**, dyhebcyr, dybris, dybrys.*
- 3) **dydaw** (BT31v.24 | T21.9) *Dy ffynhawn lydan dylleinw aches, **dydaw**, dyhebcyr, dybris, dybrys.*
- 4) **dydaw** (BT34r.4 | APxlii.22) ***Dydaw** gwr o gwd.*
- 5) **dydeuhawr** (BT37r.23) *yn wir **dydeuhawr** dy derbi hyn.*
- 6) **dydeuhawr** (BT37v.10) *yn wir **dedeuhawr** aelu aelongawr ae taryf yscwytwawr ae newityaw gwaywawr.*
- 7) **dedeuant** (BT14r.3) ***Dedeuant** etwaeth tros trei athros traeth.*
- 8) **dedeuant** (BT36r.10) ***Dedeuant** vn gyghor y wrthot y. gwarth mor.*
- 9) **dedeuh** (BT14r.7) ***Dedeuh** dwy rein. Gwedw agwryawcvein*
- 10) **dydeuh** (BT14r.9) ***Dydeuh** kynrein o amtir rufein.*

En één vorm van rijtje II:

- 11) **dydybyd** (BT20v.20/21) ***Dydybyd** gwanec arvrys dybrys idi.*

Ik neem *dy-* net als in BBC als sentence connective. Maar ongeacht wat de oorsprong van deze vormen met *dy-* is,⁵⁶ lijkt me duidelijk uit de gegeven voorbeelden van het werkwoord *dyuot* en ook van *dy-* voor andere werkwoorden (zoals in voorbeeld 2 en 3) dat het prefix *dy-* in de gedichten van BT productief is.

Er staan in BT zeven voorbeelden van rijtje II zonder toegevoegde sentence connective *dy-* (zoals *dydybyd*) vooraan in de zin of het zinsdeel.

- [12] **dybit** (BBC17.61) ***Dybit** seith ganlllog o ynt gan wint goglet.]*
- 13) **dybuant** (BT2v.3 | CC24.77) *Ar meint doethur a darogan Crist achyn dybei **dybuant**.*
- 14) **dybi** (BT8r.12 | AP149) ***Dybi** o lego lyghes rewyd.*
- 15) **dybi** (BT8r.13 | AP151) ***Dybi** o alclut g6yr I drut diweir.*
- 16) **dybi** (BT8r.14 | AP153) ***Dybi** o lyda6 pryda6 gyweithyd.*
- 17) **dybydaf** (BT9r.13 | T4.32) ***Dybydaf** (yn)a gwawt.*
- 18) **dyfynt** (BT28r.10) *Ae tec g6ydua eu ei pa6b oewyt **dyfynt** ymplymn6yt.*
- 19) **dybu** (BT31v.11 | CC15.1) ***Dybu** erof greula6n. lleweny anwogawn. Tristyt anwogawn.*

Het sentence connective *dy-* komt ook behalve met vormen van rijtje I regelmatig met vormen van andere werkwoorden voor. Aangezien vormen van rijtje II van *dyuot* standaard al met *dy-* beginnen, is

⁵⁵ ‘As Lewis [Henry Lewis, ‘The Sentence in Welsh’] argues, the infixing of pronouns in *a* when no other particle is available may well have led to the use of *a* without the infixed pronoun [...].’ Rowland, *Early Welsh Saga Poetry*, 378

⁵⁶ Zij het Hamp/Dillons sentence connective of Schumachers enclitic.

het geen grote stap naar het inzetten van ook deze vormen alsof er een sentence connective voorstaat (zoals we alleen in *dydybyd* hebben).

Ry-

Het enige voorbeeld van *dyuot* na *ry-* is een vorm van rijtje II. Deze vorm staat in BT Dygogan awen aan het begin van de dichtregel en aan het begin van een nieuwe zin.

1) **rydybyd** (BT33v.25 | APxlii.13) *Rydybyd llyminawc auyd gwr chwannawc ywerescyn mon.*

Ik neem *ry-* als het preverbale partikel *ry*, dat voor het presens indicativus onder andere een mogelijkheid aangeeft, omdat er niets is dat die interpretatie uitsluit.⁵⁷ De drie vormen die ik in BBC en BT samen heb, zijn niet voldoende om het ‘normale’ gebruik van *ry-* voor *dyuot* te bevestigen of tegen te spreken.

Gedichten

Er zijn vier gedichten waar vormen van zowel presens en preteritum I als presens en preteritum II of III in staan. Aan de hand van deze gedichten zal ik naar de verschillen tussen het gebruik van rijtje I, II en III binnen gedichten kijken.

1) Prif Gyuarch Geluyd ‘The first artful bidding’⁵⁸

II

dyfi (BT1r.8 | T1.94); *Posbeird bronrein a dyfi.* ‘Haughty convoluted poets will come.’

Dyfi staat na het preverbale partikel *a* aan het einde van de dichtregel in het eindrijm.

III

deubi (BT1r.9 | T1.97); *A geissont gyfarws nys deubi.* ‘Trying to secure a reward that they won’t get.’

Deubi staat na een negatie met een infix pronoun en aan het einde van de dichtregel in het eindrijm.

2) BT Marvnat y Vil Veib ‘Elegie van de duizend zonen’

I

1) **doethant** (BT2v.8 | CC24.85); *Trwy verthyri mat doethant.* ‘Vanwege martelaren kwamen zij goed.’⁵⁹

Doethant staat in het eindrijm en gaat niet vergezeld van een preverbaal partikel.

II

2) **dyfyd** (BT1v.15 | CC24.5); *Ac yn duun glas dyfyd imi;* ‘En als een anonieme gift komt het naar mij.’⁶⁰

3) **dybi** (BT1v.26 | CC24.24); *[...] pla. dybi ierosolima.* ‘Een plaag die naar Jerusalem komt.’⁶¹

⁵⁷ Zie Evans, *A grammar of Middle Welsh.*

⁵⁸ [T] Haycock, M. *Legendary Poems from the Book of Taliesin* (Aberystwyth 2007) p54-59 1.1, 1.94, 1.97

⁵⁹ ‘Trwy ferthyrdod y daethant yn ffodus.’ CC 24.85 p254

⁶⁰ ‘Ac yn gwmi unfryd fe ddeuant ataf.’ CC24.5 p249

⁶¹ ‘[...] bla. ?A ddaw [eto] i Jerwsalem.’ CC24.23/4 p250/1

4) **dybei** (BT2v.3 | CC24.77), 5) **dybuant** (BT2v.3 | CC24.77); *Ar meint doethur a darogan Crist achyn dybei dybuant*; ‘En alle wijzen die Christus voerspelden, en voor hij kwam, kwamen zij.’⁶²

Voor zowel *dyfyd* (2), *dybi* (3) als *dybuant* (5) ontbreekt het partikel (eenmaal preverbaal (2) en tweemaal relatief (3, 5). *Dybei* (4; 3sg imperfectum) staat na een conjunctie). Alleen *dybuant* (5) staat in het eindrijm. De andere voorbeelden (2, 3, 4) staan in het midden van de dichtregel. *Dybei* (4) en *dybuant* (5) staan bijna als enige woord in hun (bij)zin.

3) BT Yrymes Detbrawt ‘Voorspelling van de dag des oordeels’

I

1) **doeth** (BT5v.14 | CC20.147); *Can mil egylyon yssyd imi yn tyston. a doeth ym kyrcha6 gbedy vyg croga6*. ‘Honderd duizend engelen die voor mij getuigen zijn, [de koningin] kwam om me te halen na mijn ophanging.’⁶³

Doeth staat in het midden van de dichtregel na het preverbale partikel *a*.

II

2) **dyfu** (BT4v.8 | CC20.8); *Ny dyfu yma. G6ledic dy gynna*. ‘Niet kwam er hier, Heer, uw gelijke.’⁶⁴

3) **dyfu** (BT4v.8 | CC20.10), 4) **dyfyd** (BT4v.8 | CC20.10); *Ny dyfu ny dyfyd. Neb kystal adonyd*. ‘Niet kwam er, niet komt er, iemand gelijk aan God.’⁶⁵

5) **dybyd** (BT5v.2 | CC20.120); *Taua6 dy vyn d6y vreith ny ny dybyd eu beich*. ‘Kijk naar mijn twee armen, hun last komt niet meer.’⁶⁶

Alle vormen van rijtje II staan na een negatie. De eerste drie vormen (2, 3 en 4) staan vrijwel alleen in de zin. Behalve het feit dat er iemand komt, geven deze eerste drie voorbeelden weinig informatie.

III

6) **deubi** (BT5v.19 | CC20.159); *Nys deubi ryrys Rygosswy rygossys*.⁶⁷ ‘Hij komt niet [...]’

Deubi staat na een negatie met een infix pronoun.

4) BT Armes Prydein Vawr ‘De grote voorspelling van Prydein’⁶⁸

I

1) **doethant** (BT7r.5 | AP71); *Y aber perydon ny mat doethant*. ‘Not fortunately did they come to Aber Peryddon.’

2) **deuant** (BT7r.12 | AP81); *Bydinoed katwaladyr kadyr y deuant*. ‘The armies of Cadwaladr will come bravely.’

[3) **dydaw** (BT7v.6 | AP107); *Dysgogan awen dydaw y dyd*. ‘The Awen foretells, the day will

⁶² ‘A’r holl wyr doeth a broffwydodd [Ddyfodiad] Crist; ac fe ddaethant cyn ?iddo ddod.’ CC24.76/7 p253

⁶³ ‘Can mil o angylion. Sydd yn dystion imi, [y rheini] a ddaeth i’ m cyrchu wedi fy nghrogi.’ CC20.145-8 p186

⁶⁴ ‘Ni ddaeth yma [i’r byd]. Dy gystal, o arglwyd.’ CC20.8/9 p178

⁶⁵ ‘Ny ddaeth, [ac] ni ddaw. Neb cystal a Duw.’ CC20.10/1 p178

⁶⁶ ‘Edrycha di ar fy nwy fraich: Ni ddaw, bellach, eu baich.’ CC20.119/20 p184/5

⁶⁷ De vertaling van de zin met *deubi* is afwezig in CC. ‘..... Boed i’r un? A lefarodd lefaru.’ CC20.159/60 p187. *Nys deubi* betekent ‘hij komt niet’. *Ryres – rhys* (GPC3142) komt van *rhedeg* ‘rennen’ (GPC3044).

Rygosswy/rygossys komt van **cosaf* 2 ‘praten’ (GPC568).

⁶⁸ Alle vertalingen in dit gedicht zijn genomen uit [AP] Williams, I. *Armes Prydein*. vert. J.E. Rachel Bromwich (Dublin 1972).

come.’]

4) doethant (BT8r.2 | AP136); *C6mae eu kenedloed py vro pan doethant*. ‘Where are their peoples? from what country do they come?’

De drie pluralisvormen van rijtje I (1, 2 en 4) staan achteraan in de dichtregel in het eindrijm. De vormen staan na een negatie (met *mat*) (1), na het preverbale partikel *y* (2) en na een conjunctie (4).

II

[5) dybydyn (BT6r.12 | AP13); *Pell dygoganher amser dybydyn*. ‘For long was prophesied the time when they will come.’]

6) dybyd (BT8r.12 | AP148); *O dehol saesson o iwerdon dybyd*. ‘[Valiant long-haired warriors, adept in fighting], will come from Ireland to expel the Saxons.’

7) dybi (BT8r.12 | AP149); *Dybi o lego lyghes rewyd*. ‘From Lego there will come a rapacious fleet.’

8) dybi (BT8r.13 | AP151); *Dybi o alclut g6yr i drut diweir*. ‘Brave faithful men will come from Alclud.’

9) dybi (BT8r.14 | AP153); *Dybi o lyda6 pryda6 gyweithyd*. ‘A brave company will come from Brittany.’

Dybi staat in de voorbeelden 7, 8 en 9 vooraan in de dichtregel. Zowel *dybydyn* (3pl imperfectum) als *dybyd* (6) staan achteraan in de dichtregel in het eindrijm zonder preverbaal partikel.

III

10) deubyd (BT8r.17 | AP155); *Saesson o pop parth y gwarth ae deubyd*. ‘Shame will befall the Saxons on all sides.’

11) deubyd (BT8r.24 | AP164); *Etmycca6r hyt vrawt ffawt ae deubyd*. ‘[Cynan and Cadwaladr, with splendid hosts], will be honoured till Judgement Day [comes]’ (AP: ‘success will be theirs’)

Beide vormen (10, 11) staan achteraan in de dichtregel na een preverbaal partikel met een infixed pronoun.

5) BT Angar Kyfundawt ‘Vijandig verbond’⁶⁹

I

1) doethant (BT9r.18 | T4.43); *Kan yw yd aethant, kan yw y doethant*. ‘Since it is, they went, since it is, they came.’/’with yew they went, with yew they came.’

Doethant staat na het partikel *y* achteraan in de dichtregel in het eindrijm.

II

2) dyfu (BT9r.14 | T4.33); *Dwfyn dyfu ygnawt*. ‘Of a profound one who became flesh.’

In deze zin ontbreekt het relatieve partikel. Daarnaast zien we intern rijm in *dwfyn* en *dyfu*, waar de 3sg preteritum I *doeth* niet zou passen.

⁶⁹ De vertalingen van Angar Kyfundawt komen uit T111/2, noot op bladzijde 137; 4.33, 4.42/3.

6) Kat Godeu ‘Gevecht van de bomen’⁷⁰

I

1) **doethant** (BT12v.11 | T5.188); *O Nef pan doethant*. ‘From Heaven did they come.’

Doethant staat na een conjunctie achteraan in de dichtregel in het eindrijm.

II

2) **dybydant** (BT12v.12/3 | T5.190); *Wrth urwydrin dybydant*. ‘They come ready for battle.’

Dybydant staat achteraan in de dichtregel in het eindrijm en gaat niet vergezeld van een preverbaal partikel.

7) BT Gwawt lud y mawr ‘Lof van Lludd de Grote’⁷¹

I

[**dedeuant** (BT36r.10); *Dedeuant vn gyghor y wrthot y. gwarth mor*. ‘They will come with one purpose, to resist a maritime disgrace.’]

1) **daw** (BT36v.4); *Y daw diwarnawt*. ‘There will come a day.’

2) **daw** (BT36v.6); *Y prydein yna ydaw datwyrein*. ‘To Prydein then will come exaltion.’

Daw (1 en 2) staat in het midden van de dichtregel na het preverbale partikel *y*.

II

3) **dybydant** (BT35v.13); *Duw llun dybydant peithiawc yd ant*. ‘Monday they will come, devastating they will go.’

4) **dybydant** (BT35v.19); *Duw sul ~~dy~~ yn geugant diheu dybydant. Pymplong a phymcant*. ‘Sunday, certainly, assuredly, there will come five ships and five hundred.’

Dybydant staat in de voorbeelden 3 en 4 aan het einde van de dichtregel en doet mee aan eindrijm. *Doant* zou in voorbeeld vier ook rijmen, maar dan zou je de sequentie *–ydant / yd ant* (4) niet hebben en een lettergreep missen. De beide regels met *dybydant* missen preverbale partikels.

III

5) **deubyd** (BT36v.10); *Bythawt/brythawt breu breyryon. Ae deubyd o gwanfret tra merin tat ket*. ‘It will come to them from treachery, beyond the effusion of the father of Ked.’

Deubyd staat in het midden van de dichtregel na een preverbaal partikel met een infix pronoun.

Conclusie BT

Op basis van deze zeven gedichten valt op dat voor de vormen van rijtje II het partikel (zowel preverbaal als relatief) in negen van de tien voorbeelden, waar we een partikel verwachtten, ontbreekt. Daarnaast staan de vormen van dit rijtje in vijf van de elf voorbeelden achteraan in de dichtregel (3/11 vooraan en slechts 3/11 in het midden) en doen mee aan het eindrijm van het gedicht. Van de vormen van rijtje I staan de 3pl (presens en preteritum) vormen achteraan in de regel en de 3sg (presens en preteritum) vormen in het midden van de dichtregel. De meeste vormen worden voorafgegaan door een preverbaal partikel; viermaal *y*, eenmaal *a* en tweemaal geen partikel.

Alle presens vormen van rijtje III in BT (inclusief *deupi* uit BBC en de preteritumvorm *deubu* uit BT)

⁷⁰ De vertalingen van Kat Godeu komen uit T183; 5.188, 5.190.

⁷¹ De vertalingen van Gwawt lud y mawr komen uit S271-274.

staan ofwel na een negatie met een *al dan niet* versteend infixé pronoun (in de vorm van *nys*) of na een partikel met een *al dan niet* versteend infixé pronoun (in de vorm van *ae* of *ys*). Als er in hetzelfde gedicht nog vormen van andere rijtjes van *dyuot* staan (zoals in *Prif Gyuarch Geluyd*) dan is de vorm van rijtje III de enige met een infixé pronoun.

De verschillen tussen de rijtjes, die blijken uit de vergelijking binnen de gedichten, komen overeen met de overzichten onder de kopjes syntax en de plaats in de dichtregel van BT. Alleen de verhouding van vormen die wel en vormen die niet in het eindrijm staan is anders, maar dat komt omdat in de behandelde gedichten voornamelijk vormen van de personen (zoals de 3pl presens of preteritum) staan die veel in het eindrijm staan. Vormen van rijtje I gaan vergezeld van preverbale en relatieve partikels. Bij de vormen van rijtje II ontbreekt regelmatig een partikel. Het partikel *y* komt alleen met vormen van rijtje I (en eenmaal een vorm van rijtje III) voor. Alle vormen van rijtje III in zowel BBC als BT staan na een conjunctie of partikel met een infixé pronoun.

2.1.3 BBC en BT presens en preteritum

Syntax en plaats in de dichtregel

Het grootste verschil tussen de drie presens en preteritum rijtjes zit in de gebruikte partikels en de plaats in de dichtregel. Behalve dat er in BT meer vormen van de rijtjes II en III staan en in BBC meer van rijtje I, komt het gebruik van de rijtjes in beide boeken overeen.

De vormen van rijtje I staan ofwel na een conjunctie/negatie ofwel na een (preverbaal of relatief) partikel. Als partikel wordt zowel *a* als *y* gebruikt. De vormen van dit rijtje staan alleen vooraan in de zin wanneer het sentence connective *dy-* is toegevoegd. De meeste voorbeelden van dit rijtje staan in het midden van de dichtregel, hoewel we sommige personen en tijden (bijvoorbeeld de 3pl vormen of de 3sg presens *do*) vrijwel alleen achteraan in de dichtregel in het eindrijm tegenkomen.

De vormen van rijtje II staan ofwel na een conjunctie/negatie ofwel na het (preverbale of relatieve) partikel *a*. De vormen van dit rijtje staan veel achteraan in de dichtregel of aan het begin van de dichtregel zonder sentence connective *dy-* (uitzondering: *dydybyd* in BT).

De vormen van rijtje III staan na een negatie of preverbaal partikel met een infix pronoun. Wanneer er in de gedichten met een vorm van rijtje III vormen van de andere rijtjes van *dyuot* staan, gaan deze vormen niet vergezeld van een infix pronoun. De syntax van dichtregels met vormen van rijtje III lijkt op de syntax van dichtregels met vormen van rijtje I met als enige verschil dat rijtje III altijd vergezeld gaat van een infix pronoun.

Er is een correlatie tussen vormen die achteraan in de dichtregel staan en vormen die een partikel missen. De dichtvrijheid die dichters in staat stelt te spelen met de woordvolgorde en de regels van de taal wordt bij vormen van rijtje II optimaal gebruikt. Het partikel *y*, dat in vroege poëzie niet gebruikelijk is, komt regelmatig voor vormen van rijtje I voor. Dit suggereert dat rijtje I niet in vroege poëzie thuishoort.

Betekenis

Zoals ik in de inleiding heb beschreven, zijn er door onder andere Morris-Jones, Strachan en Evans verschillende beschrijvingen gegeven van het gebruik van rijtje I en II van *dyuot*. Mijn rijtje III wordt in de grammatica's samengenomen met de vormen van rijtje II.

De meest voorkomende beschrijving van rijtje II is dat de vormen die daaronder vallen voornamelijk in poëzie voorkomen. Aangezien mijn corpus alleen maar uit gedichten bestaat, kan ik niet zeggen of de vormen van rijtje II meer in poëzie voorkomen dan in proza. Het aantal presens en preteritum vormen van rijtje I en II dat in BBC en BT staat, is ongeveer gelijk, waardoor ik evenmin kan zeggen dat rijtje II in poëzie meer gebruikt wordt dan rijtje I.

Een andere beschrijving van het gebruik van de presensrijtjes van I en II is dat rijtje I meer een presensbetekenis heeft en rijtje II een futurumvorm is.⁷² Na het gebruik van alle vormen van rijtje I en II tegenover elkaar gezet te hebben, kan ik dit verschil niet onderbouwen. Rijtje II is niet meer een futurumvorm dan rijtje I. We vinden inhoudelijk vrijwel dezelfde zinnen met zowel vormen van rijtje I als vormen van rijtje II. Hieronder volgen drie voorbeeldzinnen:

1) **dav** (BBC25r.13 | J16.33); *Teernet dros mor a dav dyv. llun.* 'Sovereigns across the sea will come on Monday.'⁷³

2) **dybydant** (BT35v.13); *Duw llun dybydant peithiawc yd ant.* 'Monday they will come, devastating they will go.'⁷⁴

⁷² Met alle gradaties van dien. Zie de inleiding voor een beschrijving van de standpunten van Morris-Jones, Evans en Strachan.

⁷³ S 371

⁷⁴ S 271

3) dybydant (BT35v.19); *Duw sul ~~dy~~ yn geugant diheu dybydant. Pymp llong a phymcant.* ‘Sunday, certainly, assuredly, there will come five ships and five hundred.’⁷⁵

Alle drie drukken uit dat maandag/zondag mensen of schepen komen. De dagen liggen in de toekomst, waardoor bij alle voorbeelden ‘zullen komen’ te vertalen is, maar ook ‘komen’ omdat er met veel zekerheid een voorspelling wordt gedaan.

Door Evans wordt gesuggereerd dat de vormen van rijtje II als ‘consuetudinal present’ gebruikt worden,⁷⁶ waarschijnlijk omdat de vormen van *bot* die aan de stam van *dyuot* toegevoegd worden tot het consuetudinal present en futurum rijtje van *bot* behoren. Op basis van de bovenstaande drie voorbeelden zou ik niet kunnen zeggen dat rijtje II meer een gewoonte aangeeft dan rijtje I, omdat alle voorbeelden over toekomstige gebeurtenissen gaan die slechts eenmaal hoeven plaats te vinden.

Zowel rijtje I als II (voorbeelden 1-3) drukken uit dat tastbare mensen komen, waarbij het onderwerp zowel met een apart zelfstandig naamwoord (1, 3) wordt uitgedrukt als dat het onderwerp in het werkwoord zit (2). Ook dingen die niet voor menselijke ogen zichtbaar zijn, vinden we bij beide rijtjes als onderwerp van het werkwoord *dyuot*, waarbij bijvoorbeeld een situatie (moeilijke tijden) of een figuurlijk concept (redding) komt.

4) death (BBC21r.3 | J11.14); *Or croc crevled y death guared ir vedissyaud.* ‘From the bloody Cross came redemption to the whole world.’⁷⁷

5) diwit (BBC26r.10 | J16.68); *Disgogan hwimleian hwetil a diwit.* ‘The Sibyl foretells a tale that will come to pass.’⁷⁸

6) dybi (BBC31v.16 | J17.217); *A mi dysgoganaw e gvydi henri. breenhin na breenhin brithwyd dybi.* ‘En ik voorspel na Henry. Een koning en toch niet een koning. Moeilijkheden komen.’

Preteritum I en II wordt in grammatica’s als I en II aangeduid, zonder dat er iets over het gebruik van de rijtjes gezegd wordt (behalve dat rijtje II meer in poëzie wordt gevonden). De volgende drie voorbeelden met preteritumvormen van zowel rijtje I als II bevatten naast de vormen van *dyuot* vrijwel geen andere woorden. Alle regels delen mee dat iemand gekomen is. Ik kan geen betekenisverschil tussen voorbeeld 1 en de voorbeelden 2 en 3 ontdekken.

7) doethant (BT12v.11 | T5.188); *O Nef pan doethant.* ‘From Heaven did they come.’

8) dyfu (BT4v.8 | CC20.10), *dyfyd* (BT4v.8 | CC20.10); *Ny dyfu ny dyfyd. Neb kystal adonyd.* ‘Niet kwam er, niet komt er, iemand gelijk aan God.’⁷⁹

9) dybei (BT2v.3 | CC24.77), **dybuant** (BT2v.3 | CC24.77); *Ar meint doethur a darogan Crist achyn dybei dybuant;* ‘Zoveel wijzen die Christus voorspelden, en voor hij kwam, kwamen zij.’⁸⁰

Misschien dat er bij onderzoek naar een groter corpus een betekenisverschil tussen de drie rijtjes te ontdekken is. Maar op basis van de manuscripten BBC en BT, concludeer ik dat er geen betekenisverschil tussen de rijtjes is.

⁷⁵ S 271

⁷⁶ Evans, *A grammar of Middle Welsh*. 133

⁷⁷ [S] Skene, W.F. *The Four Ancient Books of Wales*. (Edinburgh 1868) 512

⁷⁸ S 372

⁷⁹ ‘Ny ddaeth, [ac] ni ddaw. Neb cystal a Duw.’ CC20.10/1 p178

⁸⁰ ‘A’r holl wyr doeth a broffwydodd [Ddyfodiad] Crist; ac fe ddaethant cyn ?iddo ddod.’ CC24.76/7 p253

2.2 Subjunctivus

2.2.1 BBC en BT

BBC

	Presens Subjunctivus I	Presens Subjunctivus II	Past Subjunctivus I
2sg	<i>delhich</i> (42r.7 J27.7)		
3sg	<i>del</i> (21r.16 J12.13) <i>del</i> (26r.16 J16.77) <i>del</i> (26v.3 J16.84) <i>del</i> (27r.8 J17.18) <i>del</i> (30v.5 J17.152)	<i>dyppo</i> (45v.10 J30.39)	<i>delhei</i> (48v.7 J31.72)
Ry- + 3sg	<i>rydel</i> (4v.13 J2.27)		
3pl		<i>diffo</i> (27v.14 J17.47) <i>diffo</i> (29v.4 J17.116) <i>diffont</i> (30r.3 J17.131) <i>diffo</i> (30v.8 J17.156)	

BT

	Presens Subjunctivus I	Presens Subjunctivus II	Past Subjunctivus II
3sg	<i>del</i> (1r.19 CC17.10) <i>del</i> (BT19v.22) <i>del</i> (BT31r.7) <i>del</i> (BT38v.20)	<i>dyffo</i> (4v.12 CC20.20) <i>dyffo</i> (5r.8 CC20.75) <i>dyffo</i> (5r.13 CC20.87) <i>dyffo</i> (7v.7 AP108) <i>diffo</i> (27r.11 PT2.32)	<i>dyffei</i> (6r.20 AP24)
Dy- + 3sg	<i>dedeuho</i> (BT14r.7) <i>dydeuho</i> (BT14r.9)		
3pl	<i>deuhont</i> (1r.8 T1.95)	<i>dyffont</i> (7v.25 AP132)	<i>dyfynt</i> (28r.10 PT5.5)

Naast de hierboven gegeven vormen van de subjunctivus van *dyuot* in BT, staan nog twee andere presens subjunctivus vormen in het manuscript: *dyu6y* (BT28v.11 | PT6.5) en *deu6y* (BT30r.13 | PT8.34). *Dyu6y* kan geïnterpreteerd worden als vorm van rijtje II: *dy* + 3sg presens subjunctivus van *bot*; *b6y*, maar dan hebben we een vorm zonder proectie, terwijl alle presens subjunctivus vormen van rijtje II in BT *-ff-* hebben.

Aan de andere kant kan *dyu-* een schrijfwijze voor *deu-* zijn (zoals *de-* voor *dy-* in *dedeuhawr*) en zouden we *dyu6y* en *deu6y* als twee schrijfvarianten van dezelfde vorm kunnen zien. *Deu6y* bestaat uit de stam *deu-* plus de uitgang van de 3sg presens subjunctivus *-6y* en heeft dezelfde opbouw als bijvoorbeeld *deu-hont*. In de volgende paragrafen zal ik op deze vormen terugkomen.

Spelling

De vormen van rijtje I worden in BBC en BT met twee verschillende stammen gevormd. De meest voorkomende is de stam *del-* plus de uitgang van de subjunctivus (zoals *delhich*). Daarnaast vinden we de stam *deu-* plus de uitgang van de subjunctivus (zoals *deuhont*).

Alle vormen van de subjunctivus van *dyuot* II gebruiken de stam *dy/i-*. Elfmaal vinden we *-ff-* (zoals

dyffo, BBC en BT), eenmaal *-f-* (*dyfynt*, BT) en eenmaal *-pp-* (*dyppo*, BBC).⁸¹ De vormen met *-ff-* hebben zowel lenitie als provectie ondergaan. *Dyppo* heeft non-lenitie/geminatie en provectie ondergaan.⁸² *Diffo* en *dyppo* staan niet na een conjunctie, de overige vormen wel.

Er is maar één vorm met *-pp-* tegenover twaalf met *-ff-*. Mogelijk moeten we bij de subjunctivus uitgaan van een standaard gelenieerde vorm *dy-uot*, zoals bij een samengesteld werkwoord te verwachten valt.⁸³ Als op die *-u-* provectie wordt toegepast, krijg je *-ff-*. Het enige voorbeeld met *-pp-* (*dyppo*) biedt niet voldoende vergelijkingsmateriaal om verschillend gebruik van mutaties te beschrijven.

Syntax

Hieronder volgt een tabel met het aantal presens en past subjunctivus vormen van de rijtjes I en II in BBC en BT dat aan het begin van een zin(sdeel) (= vooraan), na een conjunctie of negatie (= cj/neg + w(erk)w(oord)) of na een partikel (*a* + ww en *y* + ww) staat en in hoeveel gevallen het (relatieve of preverbale) partikel ontbreekt (geen + ww).

	BBC I	BBC II	BT I	BT II	Totaal
vooraan	0	0	2	0	2
cj/neg + ww	5	4	4	5	18
<i>a</i> + ww	1	0	1	1	3
<i>y</i> + ww	1	0	0	0	1
Miss + ww	0	1	0	0	1
	7	5	7	6	25

De meeste vormen van de presens en past subjunctivus staan na een conjunctie (18/25). Twee vormen van BT staan vooraan in de zin: *dedeuho* (BT14r.7) en *dydeuho* (BT14r.9).

Voor vijf vormen verwachten we een partikel. Voor vormen van rijtje I zien we eenmaal tweemaal het partikel *a* (*delhich* BBC42v.7 en *deuhont* BT1r.8) en eenmaal het partikel *y* (*del* BBC21r.16). Voor vormen van rijtje II zien we eenmaal het partikel *a* (*diffo* BT27r.11) en eenmaal ontbreekt het partikel (*dyppo* BBC45v.10).

De vorm *dyu6y*, die ik niet in een categorie heb geplaatst, staat vooraan in de zin, wat suggereert dat deze vorm in rijtje II thuishoort. Een vorm van rijtje I zou het sentence connective *dy-* toevoegen als *dyu-* de stam van de vorm zou zijn (we hebben niet *dydyu6y*). *Deu6y* staat na het partikel *y* en lijkt om deze reden bij rijtje I te horen.

In Oianau Myrddin (BBC) vinden we twee verschillend opgebouwde subjunctieven van *gwneuthur* (gelijk aan de twee varianten van *dyuot* I), namelijk *gunelhont* (BBC30v.4 | J17.150) en *vnahont* (BBC31r.15/16 | J17.194). De eerste wordt ingezet na een conjunctie (*Ban gunelhont meiriev datlev bichein*) en de tweede net zoals *deuhont* na een partikel (*Gwtil a brithon a romani. A vnahont dyhet a divysci*).

De meervoudsvorm *delhont* (rijtje I) komt in BBC noch BT voor. Wel vinden we in BT *deuhont* na het partikel *a* tegenover eenmaal *dyffont* na een conjunctie. In het enkelvoud van BT staan alle voorbeelden van *del* na een conjunctie, maar ook vier van de vijf voorbeelden van *dyffo*. *Del* wordt in BBC en BT slechts eenmaal na een partikel ingezet (*Erbin oed y dit. Y del paup oe bet in y devret in devraw*) (BBC21r.16).

Het bovenstaande suggereert dat de vormen met de stam *del-* na een conjunctie werden gebruikt en de

⁸¹ De *-f-* in *dyfynt* neem ik als schrijfwijze voor *-ff-*.

⁸² Evans, *A grammar of Middle Welsh*. 13, Schumacher, S. 'Absolut und Konjunkt' 352

⁸³ Morris-Jones, *A Welsh grammar*, 397

vormen bestaande uit *deu-* + uitgang (zoals *deuhont*) na een partikel.⁸⁴ De vormen van rijtje II staan voornamelijk na conjuncties.

Omdat de meeste vormen na een conjunctie staan, is de syntax in tegenstelling tot bij het presens en preteritum geen onderscheidende factor voor een beschrijving van het gebruik van de rijtjes van *dyuot*.

Plaats in de dichtregel

De enige twee vormen van de subjunctivus van *dyuot* in BBC en BT die achteraan in de dichtregel in het eindrijm staan, zijn *dyppo* (BBC45v.10) en *delhei* (BBC48v.7). Alle andere vormen staan na een conjunctie, negatie of sentence connective vooraan of in het midden van de dichtregel.

Eindrijm en plaats in de dichtregel zijn voor subjunctivusvormen geen onderscheidende factoren voor een beschrijving van het gebruik van de rijtjes van *dyuot*.

Gedichten en betekenis

Enkel in het gedicht BBC Oianau Myrddin zijn subjunctivusvormen van zowel rijtje I als II te vinden.

1) BBC Oianau Myrddin ‘Luister klein varken’⁸⁵

I

1) del (BT27r.8 | J17.18); *Iny del kinan iti oe chingueled*. ‘Until Cynan comes to it, to see its distress.’

2) del (BT30v.5 | J17.152); *A phan del kadualadir y orescin mon dileaur saeson o tirion prydein*. ‘And when Cadwaladyr comes to conquer Mona, the Saxons shall be extirpated from (AP: lovely) [the lands of] Prydein.’

II

3) diffon (BBC27v.14 | J17.47); *Pan diffon. Dros mor guir eneichauc*. ‘When there shall come over the sea men completely covered with armour’

4) diffon (BBC29v.4 | J17.116); *Ban diffon nortmin*. ‘Wanneer de Noordmannen zouden komen.’

5) diffont (BBC30r.3 | J17.131); *Ban diffont guir. Brineirch ir guarth luit*. ‘Wanneer de mannen van Bryneich naar de kust zouden komen (met hun) leger.’

6) diffon (BBC30v.8 | J17.156); *Ban diffon brodorion o amtiret. Mon y holi brithon brithuid dybi*. ‘When come the inhabitants of the regions about Mona to question the Brython, there will be troublesome times.’

Alle vormen staan na een conjunctie. De enkelvoudsvormen zijn van rijtje I en de meervoudsvormen van rijtje II. Er zijn geen gedichten waarin de meervouds- of enkelvoudsvormen van de twee rijtjes naast elkaar in hetzelfde gedicht staan.

Veel zinnen met een subjunctivus lijken qua mededeling en syntax op elkaar. In BBC Afallennau Myrddin staan de volgende twee zinnen:

7) *Iny del kadwaladir oe kinadil. Kadwaon*. [BBC26r.16 | J16.77]

8) *Yny del kadwaladir oe kinadyl. Rid Reon*. [BBC26v.3 | J16.84]

⁸⁴ Waarbij ik de 2sg *delhich*, die na een partikel staat, buiten beschouwing laat bij gebrek aan een 2sg vorm van rijtje II.

⁸⁵ De vertalingen naar het Engels komen uit S383-8

En in BT Yn wir dymbi romani kar staat 9) *Pan del catwaladyr* (BT38v.20). Voorbeelden 1, 8 en 9 bevatten *iny del* plus eenmaal Kinan en tweemaal Kadwaladyr. Voorbeelden 2 en 7 laten *Pan del Kadwaladir* zien. De regels geven dezelfde soort mededeling en in een paar gevallen precies dezelfde. Ook de voorbeelden met de meervoudsvorm *diffo(t)* (3-6) lijken op elkaar en op de voorbeelden met *del*. Alle bestaan uit de conjunctie *pan*, het werkwoord en een zelfstandig naamwoord dat één of meerdere personen aanduidt. Ik kan geen betekenisverschil vinden tussen de regels met rijtje I en de regels met rijtje II.

2.2.2 Conclusie subjunctivus BBC en BT

De syntax en de plaats in de dichtregel zorgen niet voor een onderscheid tussen de rijtjes I en II, maar wel voor een verschil tussen de verschillende vormen van rijtje I (*deuhont* tegenover *del*).

Bij de subjunctivus valt de beperkte inzet van delen van de rijtjes van de subjunctivus op. In BBC vinden we vrijwel alleen enkelvoudsvormen van rijtje I en meervoudsvormen van rijtje II. In BT zijn daarnaast ook enkelvoudsvormen van rijtje II te vinden, maar ontbreken nog steeds de meervoudsvormen van rijtje I (we hebben slechts één vorm). Het gebruik van de meervoudsvormen van de subjunctivus van *dyuot* is bijna niet te vergelijken. We komen van beide rijtjes enkelvoudsvormen tegen, maar nooit in hetzelfde gedicht. Welk rijtje gebruikt wordt, verschilt per gedicht. Op basis van Oianau Myrddin is geen syntactisch verschil of betekenisverschil aan te wijzen tussen de rijtjes binnen eenzelfde gedicht.

Het is niet onwaarschijnlijk dat van sommige personen van de subjunctivus alleen de variant van een van de rijtjes bekend was. Het is goed mogelijk dat er oorspronkelijk een verdeling was tussen de inzet van de rijtjes, maar dat de voorbeelden in BBC en BT die niet weerspiegelen.

Het paradigma van rijtje II is, wanneer we de vormen van BBC en BT samen nemen, completer dan het paradigma van rijtje I. Nijpend is het ontbreken van de 3pl *delhont*, terwijl van de andere formaties, hoewel sporadisch, zowel het meervoud als het enkelvoud is gevonden. De tegenhanger van het meervoudsrijtje van rijtje II in rijtje I was *deuhont*. De 3sg presens subjunctivus I in de vorm van *del* komt vrijwel alleen in zinnen met dezelfde structuur (*pan del/iny del*) en inhoud voor als we ook in hetzelfde gedicht meervoudsvormen van rijtje II vinden (*pan diffo*). Vormen van rijtje II worden ook op een andere manier ingezet (bijvoorbeeld *leith dyppo*). Dit suggereert dat de vormen van rijtje II vanwege de wijdverspreidheid en de gevarieerde inzet van de vormen in mijn corpus, meer eigen waren aan poëzie dan de vormen van rijtje I.

Conclusie

In het vorige hoofdstuk heb ik de rijtjes van *dyuot* wat betreft spelling, syntax, plaats in de dichtregel en betekenis met elkaar vergeleken. Ik heb dit allereerst binnen de manuscripten zelf gedaan en heb vervolgens BBC en BT met elkaar vergeleken.

Een deel van de verschillen tussen de drie rijtjes van *dyuot* is te danken aan het feit dat 37 van de 50 gedichten slecht één rijtje van *dyuot* gebruiken. Met name in de subjunctivus, waar slechts één gedicht vormen van beide rijtjes gebruikt, verschilt het gebruikte rijtje per gedicht. Maar over het geheel gezien reflecteren de gedichten met vormen van slechts één rijtje de verdeling van de rijtjes die we binnen gedichten met meerdere rijtjes van *dyuot* zien.

De spelling van presens en preteritumvormen van rijtje I verschilt niet van wat grammatica's van bijvoorbeeld Evans, Strachan en Morris-Jones erover zeggen. Binnen rijtje II is de consonant van het tweede element soms gelenieerd (*dyfyd*) en in andere gevallen niet (*dybit*). In het presens van BBC is dit verschil te verklaren aan de hand van de radicale (eventueel met geminatie) consonant die we in hoofdzinnen vinden en de gemuteerde consonant die we in relatieve zinnen vinden. In het preteritum van BBC en BT en het presens van BT is dit onderscheid afwezig en lijkt de gebruikte mutatie op een paar vormen na, die door intern rijm te verklaren zijn (*dwfyn dyfu*), per gedicht of per dichtregel te verschillen. De consonant van rijtje III is nooit gelenieerd (*deubu*).

Bij subjunctivus I wordt na conjuncties de stam *del-* gebruikt en in andere gevallen de stam *deu-*. Binnen rijtje II vinden we voornamelijk *-ff-* (*dyffo*) zowel na een conjunctie als niet en biedt het enige voorbeeld met *-pp-* (*dyppo*) niet voldoende vergelijkingsmateriaal om verschillend gebruik van mutaties te beschrijven.

Op het gebied van syntax en plaats in de dichtregel zijn er verschillen aan te wijzen tussen de drie presens en preteritumrijtjes van *dyuot*. De vormen van rijtje I staan ofwel na een conjunctie/negatie ofwel na een (preverbaal of relatief) partikel. Als partikel wordt zowel *a* als *y* gebruikt. Het partikel *y* is zeldzaam in vroege poëzie, waardoor het veelvuldige gebruik van *y* voor rijtje I suggereert dat rijtje I niet in vroege gedichten thuishoort. De vormen van rijtje I staan alleen vooraan in de zin wanneer het sentence connective *dy-* is toegevoegd. De meeste voorbeelden van dit rijtje staan in het midden van de dichtregel, hoewel we sommige personen en tijden (bijvoorbeeld de 3pl vormen of de 3sg presens *do*) alleen achteraan in de dichtregel in het eindrijm tegenkomen.

De vormen van rijtje II staan ofwel na een conjunctie/negatie ofwel na het (preverbale of relatieve) partikel *a*. De vormen van dit rijtje staan vaak achteraan in de dichtregel zonder partikel of aan het begin van de dichtregel zonder sentence connective *dy-* (uitzondering: *dydybyd* in BT).

De vormen van rijtje III staan na een conjunctie of preverbaal partikel met een infixed pronoun.

Wanneer er in de gedichten met een vorm van rijtje III vormen van de andere rijtjes van *dyuot* staan, hebben deze laatste vormen geen infixed pronoun.

Wat vooral opvalt, zijn de gaten die in het paradigma van rijtje II en III vallen. Vormen in de eerste of tweede persoon komen zelden of nooit voor. Vormen van rijtje III worden slechts sporadisch gebruikt, maar wel consequent op dezelfde manier.

Vormen van rijtje I en III komen veel in de abnormal order voor, terwijl vormen van rijtje II vaak in VSO constructie (zonder sentence connective *dy-*) of zonder partikel in SV constructie staan. De woordvolgorde van regels met *dyuot* II is gevarieerd en laat meer dichterlijke vrijheid en oude syntax zien dan regels met vormen van de andere twee rijtjes. Het gebruik van rijtje III komt overeen met het gebruik van rijtje I, met als enige verschil de aanwezigheid van een infixed pronoun voor vormen van rijtje III.

Bij de subjunctivus zijn er geen verschillen aan te wijzen tussen de syntax en plaats in de dichtregel van de rijtjes I en II. De meeste subjunctivusvormen staan na een conjunctie en niet in het eindrijm.

Een betekenisverschil tussen de rijtjes I, II en III heb ik in het presens, het preteritum en de subjunctivus niet kunnen vinden. Noch wat betreft tijd, waarbij rijtje I een presens is en rijtje II een futurum of gewoontevorm is, noch inhoudelijk.

Als conclusie op de vraag wanneer welk rijtje van *dyuot* gebruikt wordt, concludeer ik dat de keuze voor het rijtje gedeeltelijk (bij de subjunctivus volledig) gedichtafhankelijk is. Wanneer binnen een gedicht meerdere rijtjes van *dyuot* gebruikt worden, is er bij presens en preteritumvormen een verband tussen de syntax van een dichtregel en het gebruikte rijtje. Regels met vormen van rijtje I of III zouden wat de syntax betreft niet misstaan in proza. Vormen van rijtje II lijken door syntax en positie tot een oude dichttraditie te horen, en worden daarom mogelijk als dichtstijl gezien. In hoeverre we in BBC en BT te maken hebben met gebruik van vormen, die via orale traditie overgeleverd is, of een gebruik van vormen dat ingezet is om de oude gedichten na te bootsen, is niet te achterhalen. Het feit blijft dat de vormen van rijtje II niet zomaar vormen zijn die 'ook' voorkomen, of vormen die enkel af en toe in vroege gedichten staan. Het gebruik van de vormen van rijtje II is breder dan dat en het is waarschijnlijk dat de inzet van vormen van rijtje II in gedichten juist de regel was en het gebruik van rijtje I (en III) de uitzondering.

Bibliografie

- Baudiš, J. *Grammar of early Welsh (part I. phonology)*. (Oxford 1924)
- Bell, H.I. *The Development of Welsh Poetry* (Oxford 1936)
- Bell, H.I. *The Nature of Poetry; as conceived by the welsh bards* (Oxford 1955)
- Dillon, M. 'History of the preverb to' *Éigse* 10 (1962) 120-126
- Evans, D.S. *A grammar of Middle Welsh*. (Dublin 1964)
- Ford, P.K. *The Poetry of Llywarch Hen* (California 1974)
- Griffiths, M.E. *Early Vaticination in Welsh; with English parallels* (Cardiff 1937)
- Gwenogvryn Evans, J. *The Black Book of Carmarthen*. (Pwllheli 1906)
- Gwenogvryn Evans, J. *The Text of the Book of Taliesin*. (Llanbedrog 1910)
- Gwenogvryn Evans, J. *The Poetry in the Red Book of Hergest*. (Llanbedrog 1911)
- Hamp, E. 'Voltino to-' *Bulletin Board of Celtic Studies* 36 (1989) 107-108
- [CC] Haycock, M. *Blodeugerdd barddas o ganu crefyddol cynnar* (Llandybie 1994)
- [T] Haycock, M. *Legendary Poems from the Book of Taliesin* (Aberystwyth 2007)
- Huws, D. *Medieval Welsh manuscripts*. (Cardiff 2000)
- Isaac, G.R. *The verb in the Book of Aneirin* (Tübingen 1996)
- [J] Jarman, A.O.H. *Llyfr du Caerfyrddin*. (Cardiff 1982)
- Jarman, A.O.H. *The Cynfeirdd; Early Welsh Poets and Poetry* (Cardiff 1981)
- Jones, O. en E. Williams, W.O. Pughe *The Myvyrian Archaiology of Wales: collected out of ancient manuscripts*. (Denbigh 1970)
- Kloekhorst, A. *Syllabus Hittitisch*. (Leiden 2003)
- Morris-Jones, J. *A Welsh grammar; phonology and accidence*. (Oxford 1913)
- Morris-Jones, J. en T.H. Parry-Williams *Llawysgrif Hendregadredd* (Cardiff 1933)
- Parry, T. *Gwaith Dafydd ap Gwilym* (Cardiff 1963)

Rowland, J. *Early Welsh Saga Poetry* (Suffolk 1990)

Schumacher, S. 'Randbemerkungen zu absolut und konjunkt: Mittelkymrisch *hanfot*. *Studia Celtica et Indogermanica. Festschrift für Wolfgang Meid zum 70. Geburtstag*. ed. Peter Anreiter en Erzsébet Jerem (Budapest 1999) 453-464

Schumacher, S. 'Absolut und Konjunkt' in *Die Keltischen Primärverben. Ein vergleichendes, etymologisches und morphologisches Lexikon. Unter Mitarbeit von Britta Schulze-Thulin und Caroline aan de Wiel*. (Innsbruck 2004) 90-114 [versie vert. Theresa Illés p. 350-372]

[S] Skene, W.F. *The Four Ancient Books of Wales*. (Edinburgh 1868)

Strachan, J. *Introduction to early Welsh*. (Manchester 1909)

Thomas, Peter Wynn, D. Mark Smith and Diana Luft, 2007. Rhyddiaith Gymraeg 1350-1425. <http://www.rhyddiaithganoloesol.caerdydd.ac.uk>. Laatst bezocht: 22-06-2010

Thomas, R.J. et al. *Geiriadur Prifysgol Cymru*. 4 vols (Cardiff 1950-)

Thurneysen, R., *A grammar of Old Irish*, revised and enlarged ed., vert. D.A. Binchy en Osborn Bergin (Dublin 1946)

Williams, G. *An Introduction to Welsh Poetry* (Londen 1953)

[AP] Williams, I. *Armes Prydein*. vert. J.E. Rachel Bromwich (Dublin 1972)

Williams, I. *Canu Aneirin* (Cardiff 1970)

Williams, I. *Canu Llywarch Hen*. (Cardiff 1970)

Williams, I. *Pedeir Keinc Y Mabinogi* (Cardiff 1974)

Williams, I. *The Beginnings of Welsh Poetry* (Cardiff 1972)

Williams, I. *The poems of Taliesin*. vert. J.E. Caerwyn Williams (Dublin 1968)